

**Vanhemmat varhaiskasvatukseen lastensa
kertomuksissa ja piirustuksissa**

Minna Mannermaa

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Kevätlukukausi 2023

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Mannermaa, Minna. 2023. Vanhemmat varhaiskasvatusikäisten lastensa kertomuksissa ja piirustuksissa. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 65 sivua.

Vanhemmuus muuttuu jatkuvasti ja esimerkiksi yhteisvanhemmuus on viime vuosikymmeninä noussut yhdeksi ajankohtaiseksi vanhemmuuden muodoksi. Yhteisvanhemmuudella tarkoitetaan vanhempien yhteistä sopimusta siitä, millä tavoin he yhdessä vastaavat lapsensa kasvatuksesta ja hoidosta (Feinberg 2003).

Vanhemmuuteen ja yhteisvanhemmuuteen kohdistuvaa tutkimusta on tehty paljon, mutta lapsen näkökulmaa yhteisvanhemmuudesta ei juurikaan ole tutkittu. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisena varhaiskasvatusikäiset lapset näkevät omat vanhempansa ja millaisena yhteisvanhemmuus näyttäytyy lapsille.

Tutkimus oli lapsinäkökulmainen laadullinen tutkimus, jossa aineisto koostui lasten piirustuksista ja kertomuksista omista vanhemmistaan ja heidän yhteisvanhemmuudestaan. Tutkimukseen osallistui kaksitoista eteläsuomalaista varhaiskasvatusikäistä 4–6-vuotiasta lasta kesällä ja syksyllä 2021. Aineistoja analysoitiin niin aineisto- kuin teorialähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että lapset kuvailevat vanhempiaan heidän ominaisuuksiensa, toiminnan, sääntöjen ja ohjeistusten sekä perheen yhteisen toiminnan näkökulmasta. Yhteisvanhemmuus puolestaan näyttäytyy lapsille erityisesti perheen yhteenkuuluvuutena, vanhempien välisenä työnjakona sekä toisen vanhemman kunnioituksena ja kasvatusyhteistyönä. Ennen kaikkea lapsille merkityksellisintä näytti olevan vanhempien kanssa yhdessä vietetty aika, jota he erityisesti painottivat kertomuksissaan ja piirustuksissaan.

Asiasanat: vanhemmuus, yhteisvanhemmuus, lapsen näkökulma, laadullinen tutkimus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO.....	5
2 YHTEISVANHEMMUUS.....	7
2.1 Vanhemmuus	7
2.2 Yhteisvanhemmuus	8
2.3 Yhteisvanhemmuuden merkitys	14
2.3.1 Yhteisvanhemmuuden merkitys lapselle	15
2.3.2 Yhteisvanhemmuuden merkitys vanhemmuudelle	16
2.4 Yhteisvanhemmuus ja tasa-arvo.....	17
3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	21
4.1 Lapsinäkökulmainen tutkimus	22
4.2 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston tuottaminen	25
4.2.1 Sadutusmenetelmä aineiston tuottamisessa.....	27
4.2.2 Visuaaliset menetelmät aineiston tuottamisessa	29
4.3 Aineiston analyysi	32
4.3.1 Kertomusten ja piirustusten analysointi.....	33
4.3.2 Aineiston kvantifiointi.....	39
4.3.3 Aineiston realistisuus	41
4.4 Eettiset ratkaisut.....	43
5 TULOKSET.....	48
5.1 Vanhemmat lastensa kertomuksissa ja piirustuksissa	48
5.1.1 Vanhempien ominaisuudet	48

5.1.2	Vanhempien toiminta	49
5.1.3	Perheen yhteinen toiminta	52
5.1.4	Säännöt ja ohjeistukset.....	53
5.2	Yhteisvanhemmuus lasten kertomuksissa ja piirustuksissa	54
5.2.1	Perheen yhteenkuuluvuus	55
5.2.2	Työnjako	58
5.2.3	Vanhempien välinen kunnioitus ja kasvatusyhteistyö.....	60
6	POHDINTA.....	62
6.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	62
6.2	Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet	66
	LÄHTEET	70
	LIITTEET.....	79

1 JOHDANTO

Koti ja perhe ovat yksi lapsen ensimmäisistä elinympäristöistä ja vanhemmat ovat useimmiten lapsen ensimmäisiä ja tärkeimpiä ihmissuhteita. Tästä syystä on tärkeää ymmärtää millaisina vanhemmat ja vanhemmuus näyttäytyvät lapsen silmin. Lapsilla on oikeus vanhempia ja vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja kehityksestä (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991, 7 artikla; 18 artikla). Vanhemmuus muuttuu historian saatossa ja nyky-päivän yhtenä vanhemmuuden muotona toimii yhteisvanhemmuus.

Yhteisvanhemmuudessa vanhemmat toimivat yhdessä sovituin tavoin lapsensa hoivaajina ja kasvattajina (mm. Feinberg 2003; Hock & Mooradian 2013). Yhteisvanhemmuutta on tutkittu jo vuosikymmeniä, mutta vasta viime vuosina aiheesta on alettu kirjoittamaan ja keskustelemaan myös yleisesti esimerkiksi mediassa. Yhteisvanhemmuus on aiheena varsin ajankohtainen ja esimerkiksi perhevapaaudistus, joka astui voimaan syksyllä 2022, perustuu pitkälti yhteisvanhemmuuden ja tasa-arvoisen vanhemmuuden näkökulmaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022).

Suomessa yhteisvanhemmuutta on tutkittu vielä varsin vähän ja tutkimus on keskittynyt lähinnä erotutkimukseen ja yhteisvanhemmuuden vaikutuksiin eron jälkeen (mm. Hietanen ym. 2019). Yhteisvanhemmuus käsitteenä tulee usein esille eroperheiden vanhemmuusmuotona, mutta laajempaan käsitteenä se tarkoittaa yhteistä päämäärää kasvattaa lasta yhdessä myös perheissä, joissa vanhemmat asuvat saman katon alla (Feinberg 2003, 96). Tutkimusten puutteellisuuden on kiinnitetty huomiota myös Suomessa ja tutkimusta on laajennettu koskemaan myös yhteisvanhemmuutta esimerkiksi vanhemmuuteen ensikertaa siirtäessä (mm. Ranta ym. 2022).

Kansainvälistä tutkimusta on muun muassa tehty siitä, miten yhteisvanhemmuus vaikuttaa esimerkiksi lapsen mukautumiskykyyn (mm. Umemura ym. 2015; Parry ym. 2020;), sosioemotionaaliseen kehitykseen (mm. Kwon & Elicker 2012; Umemura ym. 2015), tottelevaisuuteen vanhempiaan kohtaan (mm.

Kwon & Elicker 2012), yhteistyökykyyn (mm. Kwon & Elicker 2012; Song & Vol-ling 2015) ja lapsen ulkoiseen käyttäytymiseen (mm. Song & Volling 2015; Parry ym. 2020). Tutkimusten mukaan yhteisvanhemmuudella on yhteys myös vanhemmuuden laatuun (mm. Le ym. 2016; Choi ym. 2019), vanhemmuuteen liittyvään stressiin (mm. Choi & Becher 2018; Choi ym. 2019), vanhempien parisuh- teeseen (mm. Morrill ym. 2010; Don ym. 2013; Le ym. 2016) ja mielenterveyteen (mm. Don ym. 2013; Takeishi ym. 2021; Yu & Xiao 2021).

Yhteisvanhemmuutta on tutkittu pitkälti vanhempien näkökulmasta käsin ja tutkimusta siitä, millä tavoin lapset näkevät vanhempansa ja vanhempiensa yhteisvanhemmuuden, on kuitenkin jäänyt pitkälti puuttumaan. Suomessa on tutkittu lasten näkökulmasta muun muassa kouluikäisten vanhemmuuskäsityk- siä (mm. Valkonen 2006) ja aiemmat opinnäytetyöt ovat keskittyneet lähinnä yh- teisvanhemmuuteen vanhempien eron jälkeen (mm. Polojärvi & Nurminen 2018). Varhaiskasvatusikäisten lasten näkökulma vanhempiin ja yhteisvanhem- muuteen on kuitenkin jäänyt vähäiseksi, joten tutkimuskentällä on selkeä aukko, johon pyrin tutkimuksellani saamaan vastauksia.

Opetushallituksen (2022, 35) mukaan huoltajien ja varhaiskasvatuksen yh- teistyön tavoitteena on mahdollistaa lapsen terveellinen ja turvallinen kasvu, ke- hitys ja oppiminen. Varhaiskasvatuksen arjessa vanhemmuus on läsnä työnteki- jöiden ja vanhempien välisenä yhteistyönä, mutta vanhemmuus tulee esille myös esimerkiksi lasten puheissa ja leikeissä. Vanhemmuutta lapsen näkökulmasta on tärkeää tutkia, jotta varhaiskasvatuksen ammattilaiset pystyisivät ymmärtämään aiempaakin paremmin lasten leikeissä ja puheissa esiintyviä vanhemmuuden il- miöitä sekä perheitä. Yhtenä varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen vanhem- man tai muun huoltajan kasvatustyön tukeminen (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, § 3), jolloin lasten leikeistä ja puheista esiin nousevia vanhemmuuden teemoja voisi käsitellä yhdessä vanhempien kanssa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on siis selvittää, millaisena vanhemmat ja yhteisvanhemmuus näyttäytyvät varhaiskasvatusikäisten lasten silmin. Mil- laista kuvaa vanhemmistaan ja vanhempiensa yhteisvanhemmuudesta lapset tuottavat kertomustensa ja piirustustensa avulla?

2 YHTEISVANHEMMUUS

2.1 Vanhemmuus

YK:n lapsen oikeuksien sopimus peräänkuuluttaa lapsen oikeuksia vanhempiinsa sekä vanhempien oikeuksia ja velvollisuuksia lastaan kohtaan. Lapsella on oikeus tuntea omat vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan mahdollisuuksien mukaan eikä lasta saa erottaa vanhemmistaan kuin erityistapauksissa (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991, 7 artikla; 9 artikla). Kielitoimiston sanakirjan (2022) mukaan *vanhemmuus* määritellään äitiydeksi tai isyydeksi, johon liittyy vanhemmuuden vastuu. Niemisen (2015) mukaan vanhemmuus voi nykyäskäytännön mukaan olla joko biologista, geneettistä, oikeudellista, sosiaalista tai psykologista.

Vanhemmuus ja perheet ovat vuosien varrella moninaistuneet ja on olemassa monenlaista vanhemmuutta. On tärkeää ja lapsen oikeuksien mukaista, että lapsi saa itse määrittellä sen, kuka hänen perheeseensä ja läheisiin ihmisiinsä kuuluu (Jokinen ym. 2013, 189), vaikkakaan lapsi ei yleensä voi itse valita vanhempiaan. Perhesuhteet ovat vuosien varrella muuttuneet yhä joustavammaksi (Jokinen & Mikats 2018, 52). Vanhempien lisäksi perheeseen voivat kuulua esimerkiksi vanhempien uudet kumppanit tai isovanhemmat, jotka vanhempien lailla voivat olla hyvinkin merkityksellisiä ihmisiä lapsen elämässä tai joita lapsi voi pitää jopa todellisina vanhempinaan. Myös tässä tutkimuksessa annettiin lapsen itse määrittellä se, kenestä vanhemmasta lapsi aineistonsa tuottaa eli kyse on aikuisista, jotka Terävän ja Böökin (2019, 11) mukaisesti "vanhemmoivat" lasta. Kyseessä ovat voineet olla biologiset vanhemmat, mutta myös esimerkiksi uusperheiden myötä syntyneet uudet vanhemmuussuhteet tai lapselle muuten tärkeät äiti- ja isähahmot. Lapset voivat ymmärtää vanhemmuuden ja perheen käsitteet laajasti, jolloin Terävän ja Böökin (2018, 92) mukaan lapsen näkemys voi ylittää esimerkiksi biologisuuden tai yhdessä asumisen kriteerit. Jokisen ym.

(2013, 191–195) mukaan lapset kertovat mielellään perheistään ja läheisistä ihmissuhteistaan eikä perhetyyppi itsessään määrittele sitä, millaiseksi lapset kokevat elämänsä ja perhesuhteensa.

Vanhemmuutta on vuosien varrella tutkittu monista eri näkökulmista, kuten lapsen ja vanhemman välisenä tunne-, sosialisatio- tai kasvatussuhteena, vanhemman toimintana, tekoina, ajatuksina tai uskomuksina, vanhemman kokeumuksena tai sukupuolten välisten erojen näkökulmasta (Valkonen 2006, 13). Valkosen (2006) väitöskirjassa tutkittiin kouluikäisten lasten vanhemmuuskäsitteitä. Kouluikäiset näkivät hyvän vanhemmuuden koostuvan ennen kaikkea huolenpidosta, yhteisestä ajasta, välittämisestä kuitenkin liikaa huolehtimatta, vanhemman kiltteydestä ja ystävällisyydestä, rajojen luomisesta olematta kuitenkaan liian ankara ja vanhemman päihteettömyydestä (Valkonen 2006, 38–39).

2.2 Yhteisvanhemmuus

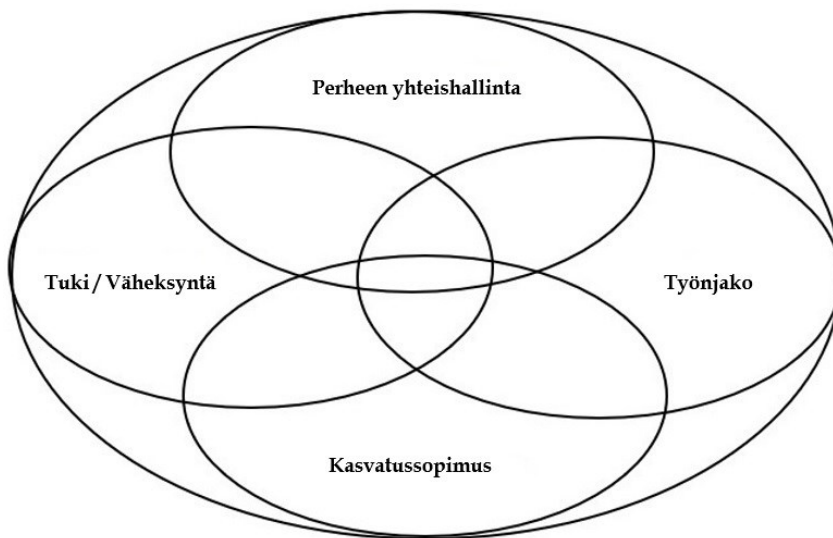
Yhteisvanhemmuus (*coparenting*) tarkoittaa sitä, millä tavoin vanhemmat suhtautuvat toisiinsa toteuttaessaan vanhemmuuttaan yhdessä ja jakaessaan vastuuta lapsensa kasvattamisesta (Feinberg 2003, 96; Hock & Mooradian 2013, 325). Yhteisvanhemmuudesta on käytetty tutkimuksissa myös käsitteitä yhteistyövanhemmuus, jaettu vanhemmuus (*shared parenting*) ja tiimivanhemmuus (*team parenting*) (Terävä & Böök 2019, 11). Tässä tutkimuksessa käytän käsitettä yhteisvanhemmuus, koska ymmärrän tämän pitävän sisällään vanhempien pyrkimyksen yhteiseen vanhemmuuteen ja vastuunjakamiseen. Esimerkiksi jaetun vanhemmuuden käsitteeseen verraten yhteisvanhemmuudessa ei lapsen hoito- ja kasvatusturvastuu välttämättä jakaannu tasaisesti vaan toinen vanhempi voi huolehtia jostain asiasta enemmän kuin toinen yhteisen sopimuksen mukaisesti (Feinberg 2003, 96–97).

Feinbergin (2003, 96) mukaan yhteisvanhemmuuteen kuuluu toisen vanhemman tukeminen ja lastenhoidosta ja -kasvatuksesta sopiminen. Hock ja Mooradian (2013, 325) puolestaan kuvaavat yhteisvanhemmuutta prosessina, jonka

kautta aikuiset jakavat vastuun lapsensa hoidosta ja kasvatuksesta. Yhteisvanhemmuus ei kuitenkaan ota kantaa vanhempien välisiin muihin suhteisiin, kuten parisuhteeseen (Feinberg 2003, 96). Tässäkään tutkimuksessa ei oteta kantaa siihen, millaisessa suhteessa vanhemmat ovat keskenään, koska yhteisvanhemmuus voi toteutua niin parisuhteessa kuin ilman parisuhdettakin. Lapselle vanhemmat ovat vanhempia huolimatta vanhempien keskinäisestä suhteesta. Yhteisvanhemmuuden onkin katsottu vaikuttavan ennen kaikkea vanhemmuuteen, vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen ja lapseen kuin itse parisuhteeseen (Feinberg ym. 2007, 688).

Feinbergin (2003, 101) mukaan yhteisvanhemmuus koostuu neljästä osatekijästä: kasvatussopimuksesta (*Childrearing Agreement*), työnjaosta (*Division of Labor*), tuesta tai väheksynnästä (*Support/Undermining*) sekä perheen yhteishallinnasta (*Joint Family Management*) (kuvio 1).

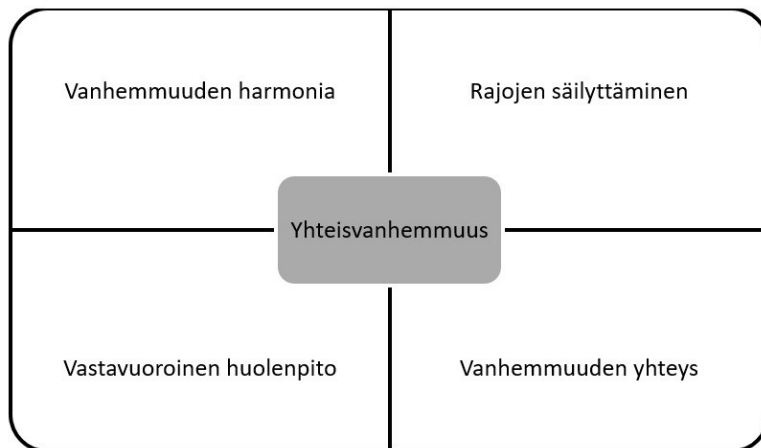

KUVIO 1. Yhteisvanhemmuuden osatekijät (Feinberg 2003, 101).

Kasvatussopimuksella tarkoitetaan sitä, että vanhemmat päättävät yhdessä lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista, kuten moraalisisista arvoista, käyttäytymisodotuksista eli miten lapsen toivotaan käyttäytyvän, kurinalaisuudesta, lapsen emotionaalisisista tarpeista, kuten turvallisuuden tunteesta, kaverisuhteista sekä koulutukseen liittyvistä asioista (Feinberg 2003, 102). Tarkoituksena on siis olla

mahdollisimman yhdenmukainen lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa. Työnjaolla tarkoitetaan lapsen- ja kodinhoitoon liittyvien velvollisuuksien, tehtävien ja vastuiden jakamista sekä vastuuta lapseen liittyvistä taloudellisista, laillisista ja terveyteen liittyvistä lääketieteellisistä kysymyksistä. Tarkoituksena on, että vanhemmat sopivat yhdessä omalle perheelleen parhaan tavan toimia, jolloin toiset päätyvät tekemään selkeitä sääntöjä siitä kuka tekee mitäkin, kun toiset puolestaan jakavat vastuuta joustavasti. (Feinberg 2003, 103.) Tuki tai väheksyntä puolestaan ovat nähtävissä siinä, kuinka vanhemmat tukevat toistensa vanhemmuutta. Tuki näkyy esimerkiksi toisen vanhemman toimivallan vahvistamisena, tukemalla toisen päätöksiä sekä toisen vanhemman kiittämisenä ja kunnioittamisena. Väheksyntä puolestaan on nähtävillä toisen vanhemman arvosteluna, vähättelynä ja syyttelynä. (Feinberg 2003, 104.) Perheen yhteishallinnalla puolestaan tarkoitetaan perhesuhteiden yhteistä hallintaa. Esimerkiksi sitä, millä tavoin vanhemmat kontrolloivat omaa käytöstään toistensa seurassa ja kuinka he kommunikoivat keskenään. Vanhempien väliset suhteet vaikuttavat koko perheeseen ja perheen yhteenkuuluvuuden tunteeseen, joten ei ole aivan sama, miten vanhemmat toistensa seurassa käyttäytyvät. (Feinberg 2003, 106–107.)

Hockin ja Mooradianin (2013, 326) yhteisvanhemmuuden mallissa (kuvio 2) on neljä osa-aluetta: rajojen säilyttäminen (*Boundary Preservation*), vanhemmuuden yhteys (*Parental Connection*), vastavuoroinen huolenpito (*Reciprocal Care-giving*) ja vanhemmuuden harmonia (*Parent Harmony*).

KUVIO 2. Yhteisvanhemmuuden malli (Hock & Mooradian 2013, 326).

Rajojen säilyttämisellä tarkoitetaan sitä käytöstä, millä tavoin vanhemmat kohtelevat toinen toistaan lapsen ollessa läsnä. Esimerkiksi mihin sävyyn toisesta vanhemmasta puhutaan ja millä tavoin kunnioitetaan toisen vanhemman päätöksiä. Tarkoituksena on siis tukea toisen vanhemmuutta. Vanhemmuuden yhteys puolestaan tarkoittaa vanhemmuuden kautta yhdistymistä ja yhdessä vanhemmuudessa kasvamista eli vanhemmuudesta ja lapsesta nautitaan yhdessä. Vastavuoroinen huolenpito tarkoittaa tasapainoa vanhempien osallistumisessa lapsiin liittyvissä asioissa. Vanhemmuuden harmonia sisältää muun muassa vanhempien välisen hoito- ja kasvatussopimuksen. (Hock & Mooradian 2013, 326.)

Feinbergin (2003) yhteisvanhemmuuden osatekijöitä voidaan tarkastella rinnakkain Hockin ja Mooradianin (2013) yhteisvanhemmuuden mallin kanssa (taulukko 1):

TAULUKKO 1. Yhteisvanhemmuuden osatekijät eri teorioissa

Feinberg (2003)	Hock & Mooradian (2013)
Lapsen kasvatussopimus	Vanhemmuuden harmonia
Toisen vanhemman tuki/väheksyntä	Rajojen säilyttäminen
Perheen yhteishallinta	Vanhemmuuden yhteys
Työnjako	Vastavuoroinen huolenpito

Lapsen kasvatussopimus voidaan rinnastaa vanhemmuuden harmoniaan. Molemmat sisältävät vanhempien keskinäisen sopimuksen lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvistä asioista. Pyrkimyksenä on, että vanhempien välillä vallitsisi harmonia ja yhteinen päämäärä esimerkiksi siitä, mihin suuntaan lasta kasvatetaan toinen toistaan tukien. Vanhempien tuen ja väheksynnän osatekijä voidaan puolestaan linkittää vanhemmuuden rajojen säilyttämiseen. Tällöin vanhemmat pyrkivät kunnioittamaan toisen vanhemman päätöksiä ja näkökulmia vanhempana, erityisesti silloin, kun lapsi on läsnä. Perheen yhteishallinnan käsite on sidoksissa vanhemmuuden yhteyteen. Vanhemmat pyrkivät positiiviseen vireeseen ja kontrolloivat omaa käytöstään ja kommunikaatiotaan tavoitteena säilyttää perheen sisäinen yhtenäisyys ja rauha. Työnjako puolestaan voidaan rinnastaa vastavuoroinen huolenpidon käsitteeseen tarkoittaen sitä, että vanhemmat yhdessä jakavat lapseen liittyvät tehtävät ja velvoitteet itselleen sopivimmilla tavoilla.

Yhteisvanhemmuus nähdään Feinbergin (2003) ja Hockin ja Mooradianin (2013) malleissa tietynlaisina yhteisinä sopimuksina ja rooleina, mihin vanhemmat yhteisesti ainakin ihannemaailmassa pyrkivät sitoutumaan. Yhteisvanhemmuuden päämääränä on yhteisen lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä hoivan antaminen (Feinberg 2003, 96; Hock & Mooradian 2013, 325). Koska yh-

teisvanhemmuutta Suomessa on tutkittu vielä niin vähän, on vaikeaa päästä ymmärrykseen siitä, millaisia käsitteitä yhteisvanhemmuuden eri osa-alueista suomeksi käytetään. Tästä syystä päädyin luomaan omat käsitteeni, perustuen Feinbergin (2003) sekä Hockin ja Mooradianin (2013) käsitteisiin sekä aiempiin suomalaisiin tutkimuksiin ja opinnäytetöihin. Nämä käsitteet ovat nähtävissä alla olevassa taulukossa 2:

TAULUKKO 2. Yhteisvanhemmuuden käsitteet tässä tutkimuksessa

Kasvatussopimus (Feinberg 2003) / Vanhemmuuden harmonia (Hock & Mooradian 2013)	Tuki / Väheksyntä (Feinberg 2003) / Rajojen säilyttäminen (Hock & Mooradian 2013)	Perheen yhteishallinta (Feinberg 2003) / Vanhemmuuden yhteys (Hock & Mooradian 2013)	Työnjako (Feinberg 2003) / Vastavuoroinen huolen- pito (Hock & Mooradian 2013)
KASVATUSYHTEISTYÖ	VANHEMPIEN VÄLINEN KUNNIOITUS	PERHEEN YHTEENKUULUVUUS	TYÖNJAKO

Tässä tutkimuksessa käytän jatkossa taulukossa 2 alimpana nähtäviä käsitteitä yhteisvanhemmuuden osatekijöistä eli *kasvatussyhteistyö, vanhempien välinen kunnioitus, perheen yhteenkuuluvuus* ja *työnjako*. Kasvatussyhteistyöllä tarkoitetaan vanhempien yhteistä linjaa lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa, esimerkiksi millaisia odotuksia lapsen kasvatusta kohtaan on. Vanhempien väliseen kunnioitukseen liittyy olennaisena osana esimerkiksi toisen vanhemman tukeminen tai yhteisten sääntöjen luominen. Se, että vanhemmat seisovat samalla puolella. Perheen yhteenkuuluvuudella puolestaan tarkoitetaan vanhempien roolia liittyen perheen yhteenkuuluvuuteen ja dynamiikkaan. Vanhempien vastuulla on, millainen tunnelma perheessä vallitsee ja millainen perheen yhteenkuuluvuuden tunne on. Työnjako sisältää vanhempien välisen työnjaon esimerkiksi kotitöissä ja lapsen liittyvissä asioissa. Vanhemmat yhdessä sopivat itselleen parhaimman tavan jakaa sovittuja tehtäviä.

2.3 Yhteisvanhemmuuden merkitys

Ei ole yhdentekevää, minkälaista yhteisvanhemmuus on. Yhteisvanhemmuuden merkitys on nähtävissä sekä vanhempien että lasten hyvinvoinnissa (Hock & Mooradian 2013, 325). Toimivalla ja toista tukevalla yhteisvanhemmuudella on aiempien tutkimusten mukaan pääsääntöisesti myönteisiä vaikutuksia, kun taas toimimattomalla yhteisvanhemmuudella nähdään tutkimusten mukaan olevan kielteisiä vaikutuksia moneen elämän osa-alueeseen. Näistä tutkimuksista lisää seuraavissa luvuissa 2.3.1 ja 2.3.2.

Terävän ja Böökin (2019, 15) mukaan toimiakseen yhteisvanhemmuus edellyttää vanhemmilta tietynlaista arvomaailmaa, asennetta ja arkea. Arvoissa lapsen tulisi olla aina etusijalla kaikessa. Tämä tarkoittaa siis sitä, että vanhemmat ajattelevat asioita aina lapsen näkökulmasta ja ottavat yhteisissä päätöksissään huomioon lapsen edun. Asenteella puolestaan tarkoitetaan niin sanotusti yhteen hiileen puhaltamista. Tämä sisältää esimerkiksi toisen vanhemman kunnioituksen sekä oman henkilökohtaisen kasvun vanhempana. Vanhemmuus ei ole kilpailu vaan vanhemmuutta tehdään yhdessä toisen elämäntilanne huomioiden ja arvostaen. Lisäksi tarvitaan toimivan arjen ja vuorovaikutussuhteiden tarjoamaa merkitystä kaikkien hyvinvoinnille. Tämä vaatii vanhemmilta esimerkiksi sujuvaa keskinäistä viestintää, joustavuutta ja kompromisseja. (Terävä & Böök 2019, 15–16.)

Erilaisten sosiaalityön interventioiden, joissa tuetaan yhteisvanhemmuutta, nähdäänkin hyödyttävän erityisesti perheitä, joissa on esimerkiksi vanhempien välisiä konflikteja, perheväkivaltaa tai lasten emotionaalisia tai käyttäytymisongelmia (Hock & Mooradian 2013, 325). Yhteisvanhemmuus on kuin mikä tahansa ihmissuhde, sitäkin on vaalittava ja hoidettava jatkuvasti. Ennen kaikkea yhteisvanhemmuus on lapsen kehityksen kannalta tärkeä suhde, joka on myös alati muovautuva (Le ym. 2016, 919), joten tästä syystä sitä tulee pitää hyvänä. Toisin sanoen, yhteisvanhemmuus vaatii vanhemmilta sitoutumista ja jatkuvaa työtä.

2.3.1 Yhteisvanhemmuuden merkitys lapselle

Toimivan yhteisvanhemmuuden on tutkimusten mukaan katsottu olevan hyväksi lapsen kasvulle ja kehitykselle. Lapset havaitsivat jo hyvin aikaisessa vaiheessa, jos vanhemmat välittävät lapselleen ristiriitaisia ohjeita eivätkä toimi keskenään yhteisymmärryksessä (Umemura ym. 2015, 982). Toimiva yhteisvanhemmuus on myönteisesti kytköksissä esimerkiksi lapsen sosioemotionaaliseen kehitykseen ja lapsen tottelevaisuuteen vanhempiaan kohtaan (Kwon & Elicker 2012, 759). Vanhempien välinen dynamiikka voi vaikuttaa lapsen mukautuvuuteen ja tunnekehitykseen (Umemura ym. 2015, 982). Myös Parry'n ym. (2020, 523) mukaan toimivan yhteisvanhemmuuden on katsottu olevan hyväksi lapsen mukautumiskyvylle.

Toimimattoman yhteisvanhemmuuden puolestaan on katsottu vaikuttavan lapsiin negatiivisesti, lisäten esimerkiksi lasten käyttäytymisongelmia (Parry ym. 2020, 529). Parry'n ym. (2020, 523) mukaan yhteisvanhemmuudessa esiintyvät ongelmat johtuvat usein vanhempien yhteistyön puutteesta, konflikteista ja sitoutumattomuudesta lapseen liittyvissä asioissa. Jos toinen vanhempi väheksyy toista, Songin ja Vollingin (2015, 131) mukaan, se voi johtaa vanhempien sisarus-ten käytösongelmiin uuden sisaruksen syntymän jälkeen. Tämä tarkoittaa siis sitä, että toimimaton yhteisvanhemmuus voi vaikuttaa muun muassa lapsen kykyyn rauhoittaa itse itsensä tarvittaessa, esimerkiksi stressaavissa tilanteissa. Lapsi ei myöskään välttämättä kykene toimimaan yhteistyössä vanhemman kanssa esimerkiksi pienemmän sisaruksen hoidossa. (Song & Volling 2015, 133.) Songin ja Vollingin (2015, 133) mukaan on vaarana, että toimimattoman yhteisvanhemmuuden myötä lapsi saa vanhemmiltaan huonon esimerkin liittyen muun muassa sosiaaliseen käyttäytymiseen ja yhteistyötaitoihin.

Kwon ja Elicker (2012, 759) havaitsivat lapsen olevan tottelevaisempi, kun vanhemmat ovat sitoutuneita yhteisvanhemmuuteen. Samaisessa tutkimuksessa kuitenkin otettiin huomioon se, että jossakin määrin kyse voi olla myös vanhemman yksilöllisistä ominaisuuksista (Kwon ja Elicker 2012, 759). Toisin sanoen ei ole aivan varmaa, kuinka paljon vanhemman yksilölliset ominaisuudet vaikutta-

vat hänen tapansa olla vanhempi. Toimimattoman yhteisvanhemmuuden kuitenkin nähtiin olevan yhteydessä lapsen yhteistyöhaluttomuuteen ja tottelemattomuuteen (Kwon & Elicker 2012, 760). Parryn ym. (2020, 529) mukaan eripurat yhteisvanhemmuudessa voivat johtaa lapsen epävarmuuteen perheensä tilanteesta ja voivat näin ollen purkautua esimerkiksi erilaisina käyttäytymisongelmina. Myös Choi ja Becher (2018, 413) havaitsivat tutkimuksessaan, että yhteisvanhemmuuden puute johtaa usein ankaraan vanhemmuuteen ja näin ollen se voi lisätä pidemmällä tähtäimellä lasten käytösongelmia.

2.3.2 Yhteisvanhemmuuden merkitys vanhemmuudelle

Tutkimusten mukaan yhteisvanhemmuus vaikuttaa lapsien lisäksi myös vanhempiin. Toimivan yhteisvanhemmuuden on katsottu vaikuttavan positiivisesti esimerkiksi vanhemmuuden laatuun (Le ym. 2016, 918; Choi ym. 2019, 641) esimerkiksi vähentäen vanhemmuuteen liittyvää stressiä (Choi & Becher 2018, 413; Choi ym. 2019, 641). Yhteisvanhemmuudella on ylipäänsä vaikutusta koko perheen sisäiseen ilmapiiriin ja kehittämällä yhteisvanhemmuuttaan vanhemmat omalta osaltaan kehittävät myös myönteistä ilmapiiriä perheessä (Kwon & Elicker 2012, 760).

Yhteisvanhemmuus vaikuttaa vanhempien mahdolliseen parisuhteeseen ja toisinpäin (Morrill ym. 2010, 67–69; Don ym. 2013, 1132; Le ym. 2016, 922). Joskin yhteisvanhemmuuteen ja parisuhteeseen liittyvän yhteyden on tutkimuksissa katsottu olevan vahvempi naisilla kuin miehillä (Le ym. 2016, 922). Hyvinvoiva parisuhde ja siitä johtuva positiivinen vire ja yhteistyöhön pyrkivä käytös voivat auttaa vanhempia toimimaan koordinoitusti ja toisiaan tukien. Tällöin he ovat avoimempia, joko yksin tai yhdessä, lapsen tarpeille. (Morrill ym. 2010, 68–69.) Myös Le ym. (2016, 923) tulivat samanlaiseen tulokseen toimivan parisuhteen merkityksestä yhteisvanhemmuuteen. Toimivassa parisuhteessa ja yhteisvanhemmuudessa lapsi kohdataan empaattisesti, hänen kanssaan vietetään aikaa ja hänen kehityksellisiin tarpeisiinsa vastataan sensitiivisesti (Morrill ym. 2010, 69). Le ym. (2016, 923) toteavat erityisesti yhteisvanhemmuuteen liittyvän tuen tai

väheksynnän vaikuttavan parisuhdetyytyväisyyteen ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen. Myös Don ym. (2013, 1132) toteavat yhteisvanhemmuuteen liittyvien yhteisten sopimusten ja tiiminä toimimisen auttavan erityisesti vanhemmuuteen ensi kertaa siirryttäessä.

Toisaalta Feinbergin ym. (2007, 697) mukaan lapseen liittyvät kasvatuskysymykset ovat yksi keskeisimmistä konfliktien aiheuttajista vanhempien parisuhteessa. Don ym. (2013, 1132) totesivat tutkimuksessaan, että tyytyväisyys toisen tapaan olla vanhempi lisäsi parisuhdetyytyväisyyttä, mutta oli positiivisesti yhteydessä myös parempaan mielenterveyteen. Myös Takeishin ym. (2021) tutkimuksessa todettiin toimivan yhteisvanhemmuuden vaikuttavan äitien synnytyksen jälkeiseen masennukseen myönteisesti vähentäen sitä. Yun ja Xiaon (2021) tutkimuksen mukaan yhteisvanhemmuus saattaa lievittää myös ahdistuksen vaikutusta psykologiseen joustavuuteen. Tutkimuksissa vanhempien mielenterveyden ongelmien on todettu lisäävän myös lasten riskiä mielenterveyden- ja hyvinvoinninongelmiin (Paananen & Gissler 2014, 211).

2.4 Yhteisvanhemmuus ja tasa-arvo

Yhteisvanhemmuuden käsite itsessään ei ota kantaa siihen, kuinka tasa-arvoista vanhempien kasvatusvastuu on, vaan yhteisvanhemmuuden osapuolet yhdessä määrittelevät roolinsa ja vastuunsa (Feinberg 2003, 96). Molemmilla osapuolilla voi olla omat vastuualueensa, ja tasapuolisuuden tunne tulee yhteisistä sopimuksista ja niiden noudattamisesta, vaikka toinen ei osallistuisikaan tiettyihin vastuisiin (Närvi & Salmi 2019, 106–107). Feinbergin (2003, 96–97) mukaan tasapuolisuuden tunteeseen vaikuttaa yleensä myös sosiaalinen ja kulttuurinen konteksti, missä yhteisvanhemmuus tapahtuu. Yhteisvanhemmuus länsimaisessa kulttuurissa usein mielletään tasa-arvoiseksi vanhemmuudeksi, joten tästä syystä myös tässä tutkimuksessa otetaan huomioon tasa-arvon näkökulma. Rannan ym. (2022, 15) tutkimuksessa tuoreet vanhemmat odottavat ennen kaikkea tasa-ar-

voista yhteisvanhemmuutta, jossa vanhemmat yhdessä kasvavat kohti vanhemmuutta. Tuoreille vanhemmille tasa-arvo tarkoittaa ennen kaikkea yhteistyötä omalla tavallaan ja omaa vanhemmuustyyliään kehittäen (Ranta ym. 2022, 15).

Yhteisvanhemmuuden ideologiasta huolimatta Sosiaali- ja terveysministeriön (2020, 23) mukaan lasten hoiva ei edelleenkään jakaannu tasaisesti vanhempien kesken. Tasa-arvobarometrin 2017 mukaan lapsiperheissä lapsenhoitovastuu jakautui tasaisemmin niissä perheissä, joissa molemmat vanhemmat kävivät töissä kuin perheissä, joissa toinen vanhempi oli kotona (Närvi & Salmi 2019, 112). Närven ja Salmen (2019, 112) mukaan tästäkin huolimatta naisilla on usein suurempi vastuu ylipäänsä kaikista kotiin liittyvistä töistä, mukaan lukien lastenhoito. Työnjako vanhempien kesken on kuitenkin yleensä tasaisempaa lastenhoidossa kuin kotitöissä eli isät osallistuvat enemmän lastenhoitoon, kuten lasten kanssa leikkimiseen tai lasten kuljettamiseen (Lammi-Taskula & Salmi 2014, 76).

Lammi-Taskulan ja Salmen (2014, 72) mukaan vanhempien välinen toimiva työnjako on keskeinen osa lapsiperheen hyvinvointia. Hallitus pyrkii edistämään hoitovastuun jakautumista perheissä muun muassa yhdistämällä isyys- ja äitiyslait vanhemmuuslaiksi, uudistamalla perhevapaita ja työaikoja joustavimmiksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020, 27–28). Myös tuoreet vanhemmat peräänkuuluttavat molempien vanhempien mahdollisuutta osallistua niin vanhempainvapaalle kuin työelämäänkin (Ranta ym. 2022, 15). Perhe ja työ ovat keskeisiä osa-alueita ihmisen elämässä ja myös tärkeitä hyvinvoinnin näkökulmasta (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 38). Työelämän on kuitenkin katsottu olevan yksi suurimmista esteistä tasa-arvon tiellä Suomessa (Sorsa & Rotkirch 2020, 74).

Työelämän joustot ovat onneksi myös jonkin verran jo lisääntyneet kymmenessä vuodessa (Sorsan ja Rotkirchin 2020, 45). Ottamalla huomioon työolot, työajat ja erilaiset työn järjestämisen tavat ja muuttamalla niitä perheiden hyvinvointia tukevaksi, voidaan vaikuttaa yksilöiden ajankäyttöön ja sitä myötä myös heidän voimavaroihinsa (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 38). Sorsan ja Rotkirchin (2020, 58) mukaan työelämän joustot eivät kuitenkaan ole jakaantuneet tasapuolisesti. Myös Salmi ja Lammi-Taskula (2014, 46) kertovat, että työelämän joustot käytännössä eivät ole kovin yleisiä ja erot niiden hyödyntämisessä ovat äitien ja

isien välillä merkittävät. Lukuisat tutkimukset niin Suomessa kuin kansainvälisestikin osoittavat, että työ- ja perhe-elämän ollessa ristiriidassa keskenään, perhe saa usein väistyä työelämän tieltä (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 42). Kankaan (2020, 74) mukaan huomiota olisi kiinnitettävä työelämässä erityisesti miesten tasa-arvoisempaan vanhemmuuteen. Isät kohtaavat negatiivisia asenteita yrittäessään pitää vanhempainvapaitaan tai saadakseen työaikojaan joustavimmaksi (Kangas 2020, 74). Sorsan ja Rotkirchin (2020, 45) mukaan joissakin työhyteisöissä joustoa ei sallita lainkaan. Tämä johtuu Kankaan (2020, 74) mukaan erityisesti vallitsevasta organisaatiokulttuurista, joka ei huomioi isyyttä vaan edelleen äidit nähdään hoivaajina ja isät perheen elättäjinä.

Sukupuolittuneiden käytänteiden vallitsevuus kytkeytyy vahvasti siihen, mikä on naisille ja miehille tavallista, hyväksytyä ja odotusten mukaista (Närvi & Salmi 2019, 105–106). Vuosia on puhuttu ”isyyden muutoksesta”, jossa isät nähdään aiempaa sitoutuneempina niin sanotun perinteisen isyyden rinnalla (Mykkänen & Aalto 2010, 78). Tasa-arvobarometrin 2017 mukaan ihmisten asenteet ovat viime vuosina muuttuneet tasa-arvoisempaan suuntaan, ja erityisesti miesten asenteet ovat lähentyneet naisten näkemyksiä, myös tarkasteltaessa perheiden työnjakoa, kuten kotitöiden ja lastenhoidon, jakaantumista. Yhä useammin asenteet kannattavat molempien vanhempien tasa-arvoista osallistumista niin perheen elatukseen, kotitöihin kuin hoitovastuuseen. (Attila ym. 2018, 26–27.) Tasa-arvobarometria 2017 tarkemmin tarkasteltaessa, Närvi ja Salmi (2019, 102–104) ovat todenneet, että miehet näkevät vanhemmuuden osa-alueet, kuten kotityöt tai lastenhoitotehtävät, usein tasa-arvoisemmin jakaantuneena kuin naiset.

Tärkeää onkin huomioida, että jo lapsena opitaan erilaiset vanhemmuuden roolit (Mykkänen & Aalto 2010, 78) eli lapsilla on jo jokin tietynlainen kuva siitä, mitä äidin ja isän tehtäviin kuuluu. Ei siis ole aivan sama, millaista kuvaa vanhemmista ja vanhemmuudesta tahdomme lapsille välittää. Yhteiskunnalla on tärkeä rooli siinä, millaista vanhemmuuden kuvaa haluamme lapsillemme opettaa ja millaisena vanhemmuus näyttäytyy heidän kauttaan, kun he kasvavat aikuisiksi.

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaiseksi varhaiskasvatusikäiset lapset kuvailevat kertomuksissaan ja piirustuksissa omat vanhempansa ja heidän vanhemmuutensa. Tutkimuksessa on kiinnitetty erityisesti huomiota vanhemmuuteen yhteisvanhemmuuden näkökulmasta käsin. Millaisena vanhemmat ja vanhemmuus näyttäytyvät nykypäivänä varhaiskasvatusikäisten lasten näkökulmasta?

Tutkimus on tarpeellinen, koska varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmuuskäsitteitä eikä käsitystä yhteisvanhemmuudesta ole vielä juurikaan tutkittu. Tutkimus voi parhaimmillaan lisätä tietoisuutta siitä, kuinka varhaiskasvatusikäiset lapset näkevät vanhempansa ja heidän yhteisvanhemmuutensa. Varhaiskasvatuksen työntekijöitä tutkimus voi auttaa ymmärtämään aiempaa paremmin vanhemmuuteen ja perheisiin liittyviä ilmiöitä, joka voi olla hyödyksi vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten varhaiskasvatusikäiset lapset kuvailevat vanhempiaan kertomuksissaan ja piirustuksissaan?
2. Millaisia yhteisvanhemmuuden osatekijöitä (työnjako, perheen yhteenkuuluvuus, kasvatusyhteistyö ja vanhempien välinen kunnioitus) varhaiskasvatusikäisten lasten kertomuksissa ja piirustuksissa esiintyy?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimus on laadullinen tutkimus, jota tarkastellaan konstruktivistisesta lähtökohdasta käsin. Konstruktivismissa ajatellaan, että ihmiset rakentavat eli konstruoivat oman tietonsa ja identiteettinsä aiemman tietonsa ja kokemustensa varaan (Heikkinen 2018). Tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmät linkittyvät vahvasti lapsuudentutkimuksen kentälle lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen. Tutkimuksessani tarkastellaan lasten näkökulmasta vanhempia ja yhteisvanhemmuutta.

Tämän tutkimuksen lähestymistapa on narratiivinen tutkimus. Narratiivisella eli kerronnallisella tutkimuksella (*narrative research* tai *narrative inquiry*) tarkoitetaan tutkimusta, jonka huomion kohteena on kertomukset tiedon välittäjänä ja rakentajana (Heikkinen 2018). Tässä tutkimuksessa aineistona toimii narratiivit eli kertomukset. Kertomukset rakentavat uutta ja muuttavat muotoaan alati sitä mukaa, kun uusia kokemuksia kertyy ja uusia tarinoita luodaan (Heikkinen 2018).

Tässä tutkimuksessa tarkoitan kertomuksella niin lasten sadutus-kertomuksia kuin kertomuksia piirustuksista. Sadutus-kertomuksilla tarkoitan tässä kertomuksia, joita lapset ovat tuottaneet sadutus-menetelmää apuna käyttäen. Piirustuksien kertomuksilla puolestaan tarkoitan sitä sanallista kerrontaa, jota lapset tuottivat samalla kuin he piirsivät. Heikkisen (2018) mukaan kertomuksellisuus on ihmisille lajityypillinen tapa hahmottaa sisäistä ja ulkoista todellisuutta. Erityisesti lapsille kertomukset ovat luonnollinen väylä käyttää kieltä ja näyttää tunteitaan (Kerry-Moran & Aerila 2019, 2). Myös piirustuksia voi omalla tavallaan pitää kertomuksina. Taiteen avulla ihmiset pohtivat ja käyttävät symboleita luodakseen merkityksiä (Wright 2010). Kerron lisää tämän tutkimuksen aineiston tuottamisen menetelmistä luvussa 4.2.

4.1 Lapsinäkökulmainen tutkimus

Lapsuudentutkimuksen lähtökohtana on kiinnostus lapsiin ja lapsuuteen lapsen omasta näkökulmasta (Viljamaa & Kinnunen 2019, 186). Viljamaan ja Kinnusen (2019, 187) mukaan lapsuudentutkimus on johtanut myös Suomessa siihen, että lapsen oikeuksia sekä näkökulmia tiedostetaan ja huomioidaan paremmin. Lapsuudentutkimuksen periaatteiden mukaan lapsella voi olla sellaista tietoa, mitä aikuisella ei ole (Karlsson & Karimäki 2012, 9) ja tutkimuksessa lapsi on aktiivinen tiedon tuottaja (Karlsson 2010, 127), jonka näkökulmista ja hallussa olevasta tiedostaan ollaan kiinnostuneita (Karlsson 2012, 23). Lapsuus nähdään nykyään moninaisempana ja käsitys muovaantuu jatkuvasti (Alanen 2009, 19). Lapsinäkökulmaista tutkimusta on kritisoitu siitä, ettei aikuinen pysty täysin asettumaan lapsen asemaan (Karlsson 2010, 132; Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 209). Toisen aikuisen ajatusmaailmaan astuminen voi olla helpompaa kuin lapsen, koska tutkijalla voi ennestään olla samantyyppisiä kokemuksia kuin tutkittavalla. Kukaan ei kuitenkaan koskaan täysin voi saada kiinni toisen ajatusmaailmasta. Myös lapset ovat yksilöitä eivätkä ole yksi yhtenäinen joukko.

Tässä tutkimuksessa lapsinäkökulmaisuus on otettu huomioon jokaisessa tutkimuksen vaiheessa. Gibsonin (2012, 149) mukaan lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa on tärkeää huomioida lapsen kehitystaso tutkimuksen aikana. Esimerkiksi luottamuksen rakentaminen, ymmärtämisen helpottaminen ja tietoisien suostumuksen saaminen, rohkaiseva ja huomaavainen asenne sekä kysymysten tarkka asettelu on tärkeää. Myös tutkimustilanteen viihtyisyys ja luovan ilmaisuuden salliminen on perusedellytyksiä lapsinäkökulmaisessa tutkimuksessa, jotta tutkimustilanne olisi lapselle mahdollisimman sensitiivinen. (Gibson 2012, 149.) Edellä mainittuja voisikin kutsua Norozin ja Moenin (2016, 402) mukaisesti ”osallistujajystävällisiksi tekniikoiksi”, jolloin lapsi nähdään yhtä arvokkaina tiedon tuottajina kuin aikuisetkin.

Karlssonin (2010, 126) mukaan tutkijan tulee tiedostaa omat lähtökohtansa tutkimukselle ja palata niihin aika-ajoin, jotta hän voi oikeasti tavoittaa lasten näkökulmat. Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt pitämään mielessä koko ajan, että

teen tutkimusta yhdessä lasten kanssa ja tutkin vanhemmuuden ilmiöitä nimenomaan lasten näkökulmasta käsin. Esimerkiksi olen puhunut lapselle ymmärrettävillä tavoilla ja käsitteillä sekä käyttänyt kuvia tukemaan lasten ymmärrystä tutkimuksesta ja sen eri vaiheista sekä suostumuksen vahvistamisessa. Olen ottanut huomioon lapsen luontaisen leikillisyyden ja muut ominaiset toimintatavat, jotta lapsi oikeasti voisi vaikuttaa asioihin ja kertoa itselle luontaisella tavalla itselleen merkityksellisiä asioita.

Lapsi on luonnostaan kertoja (Karlsson 2012, 41), joten olen käyttänyt kertomuksia yhtenä aineiston tuottamisen tapana. Karlssonin (2012, 49) mukaan lapsi ilmaisee itseään myös muilla tavoin kuin puhutulla kielellä. Clarkin (2010, 141) mukaan alle 12-vuotiaat lapset yleensä rentoutuvat piirtämisen ja muun taitteen äärellä, joten tätä tilaisuutta on helppo käyttää väylänä saadakseen lapselta tietoa. Tästä syystä itsekkin päädyin ottamaan piirtämisen yhdeksi aineiston tuottamisen muodoksi kertomusten lisäksi. Karlssonin (2012, 49) mukaan lapsi joutuu tutkimuksessa helposti sivustakatsojan rooliin, jos hänelle ominaisia ilmaisun tapoja ei oteta huomioon. Myös Gibson (2012, 148) peräänkuuluttaa ottamaan huomioon metodien sopivuuden lapsen kehitystasoon. Tässä tutkimuksessa leikillisuus tulee esille esimerkiksi visuaalisten menetelmien käytössä ja lapsen luonnollinen kertomisen tarve korostuu aineiston sanallisessa tuottamisessa.

Lapsia tutkiessa erilaisten menetelmien yhdistäminen on luontevaa (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 209), joten tästä syystä tässäkin tutkimuksessa on käytetty kahta eri aineiston tuottamisen menetelmää: piirtämistä ja kertomista. Useita menetelmiä yhdistämällä tietoa saadaan kerättyä monesta eri näkökulmasta (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 209). Tässä tutkimuksessa lapset saivat mahdollisuuden kuvailla vanhempia ja vanhemmuutta eri näkökulmista käsin. Tämä tuli esille esimerkiksi siinä, että kertomuksissa lapset korostivat vanhempien toimintaa kuin piirustuksissa, joissa puolestaan lapset kuvailivat enemmän vanhempien ominaisuuksia. Sadutusmenetelmä ja visuaalisten menetelmien käyttö ovat hyvin yleisiä pedagogisia työvälineitä varhaiskasvatuksen arjessa ja suurimmalle osasta lapsista jo varsin tuttuja.

Halusin tutkimuksessani tehdä lapsille mahdollisimman luonnollisen tilanteen, jotta lapselle ei jäisi mielikuvaa ”tutkimuksen kohteena” olemisesta vaan heille jäisi mahdollisimman miellyttävä sekä omaa osallisuutta ja toimijuutta korostava muisto. Käytännössä tämä siis tarkoitti sitä, että lapsi sai itse valita muutamasta eri vaihtoehdosta itselleen mieluisimman tilan tutussa varhaiskasvatustyöympäristössä. Lapsilla oli mahdollisuus vaikuttaa tutkimuksen kulkuun ja tutkimusvälineisiin. Jotkut lapset esimerkiksi valitsivat tilaksi kirjastohuoneen ja he välillä halusivat lukea kirjaa kesken tutkimuksen. Myöhemmin minut tavatesaan osa lapsista kysyi, voidaanko mennä uudestaan piirtämään ja juttelemaan kahdestaan, josta sain sellaisen kuvan, että tutkimustilanne oli ollut lapselle mieluisa.

Lapsi elää yhtä aikaa todellisuudessa ja mielikuvitusmaailmassa, joten tutkijalta vaaditaan avoimuutta analysoidessaan lasten tuottamaa aineistoa (Karlsson 2010, 134; Wright 2010). Myös tässä tutkimuksessa lasten piirustuksissa ja kertomuksissa arjen todellisuus sekoittui mitä ihmeellisimpiin satumaailman seikkailuihin ja tästä on nähtävissä esimerkki luvussa 4.3.3. Tässä tutkimuksessa ei etsitty tosielämän tarinoita vaan kaikki kertomukset ja piirustukset analysoitiin. Lasten kertomuksissa esiintyy monesti aikuiselle täysin uudenlaisia asioita ja niiden välisiä kytköksiä (Karlsson 2014, 181), kuten todellisuuden ja mielikuvituksen sekoittumista. Lapsi kyllä osaa kertoa, mutta tutkijan on osattava kuunnella ja tulkita lapsen kertomaa (Karlsson 2012, 50). Karlssonin (2012, 46) mukaan tutkijan tulee olla aidosti avoin lasten viesteille, jos halutaan oikeasti lasten itsensä tuottamaa tietoa. Tutkijana pyrin olemaan 100 prosenttisesti läsnä, jotta lapsen viestit, niin sanalliset kuin sanattomatkin, tulivat kuulluksi ja niihin reagoitiin tilanteen vaatimalla tavalla. Tämä vaati minulta keskittymistä, joten viestin selkeästi ulkopuolisille esimerkiksi tilan olevan varattu, jotta meitä ei häirittäisi. Varasin myös riittävästi aikaa jokaiselle lapselle, jotta tilanteissa ei olisi kiireen tuntua. Sadutus-kertomusten tarkka kirjaus sekä ääninauhurin käyttö piirustustilanteissa helpotti viestien vastaanottamista ja myöhemmin myös tulkin-
taa.

Lapsuudentutkimuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tutkimuksen etiikkaan. Tutkijan eettisiin valintoihin ja toteutukseen vaikuttaa paljon se, millaisena tutkija näkee lapsuuden (Vehkalahti ym. 2010, 15). Itse näen lapsuuden tärkeänä elämänvaiheena ja lapsen oman elämänsä aktiivisena osapuolena. Lapsi ei ole tutkimuksen passiivinen kohde vaan hän on mukana yhtenä tutkimuksen tekijänä ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa tutkimuksen kulkuun. Tutkimuseettisistä ratkaisuista kerron lisää aihetta käsittelevässä alaluvussa 4.4.

4.2 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston tuottaminen

Tutkimukseen osallistujat olivat 4–6-vuotiaita varhaiskasvatusikäisiä lapsia. Osallistujia oli yhteensä 12. Tutkimusaineisto tuotettiin eteläsuomalaisessa varhaiskasvatusyksikössä touko-syyskuussa 2021. Covid 19-pandemian takia aineisto kerättiin vain yhdestä varhaiskasvatusyksiköstä, jolloin aineiston tuottaminen oli mahdollista tehdä mahdollisimman turvallisesti. Koska kaikki tutkittavat olivat samasta yksiköstä, kontaktien määrä niin tutkijalla kuin tutkittavilakin oli rajallinen. Esimerkiksi mahdollinen Covid 19-tartunta muista yksiköistä tutkijan mukana ei näin ollen ollut mahdollista. Osa tutkimukseen osallistuvista lapsista oli tutkijalle jo ennestään tuttuja. Tämä saattaa jonkin verran vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen, mutta voi toisaalta olla tutkimuksen kannalta myös merkittävä lisäetu, koska tutulle aikuiselle lasten voi olla helpompi kertoa asioista. Tätä asiaa pohdin tarkemmin vielä tutkimuksen eettisissä valinnoissa luvussa 4.4.

Ensimmäiseksi otin yhteyttä eteläsuomalaiseen kaupunkiin ja pyysin tutkimuslupaa varhaiskasvatuksen kehittämispäälliköltä. Tutkimusluvan saatuani, etsin osallistujia eräästä varhaiskasvatusyksiköstä kertomalla tutkimukseni aiheesta 4–6-vuotiaiden lasten vanhemmille infokirjeessä (liite 1). Kirje lähti yhteensä noin 40 perheelle. Vanhemmilta saadun alustavan luvan jälkeen tutkimuksesta kiinnostuneita oli 12, jotka kaikki valikoituivat mukaan tutkimukseen. Näiltä tutkimukseen osallistujilta ja heidän huoltajiltaan kysyttiin lupa tutkimukseen osallistumisesta kyseisen kaupungin omalla suostumuslomakkeella. Heille

jaettiin tietosuojailmoitus. Tutkimusluvassa kysyttiin osallistujilta ja heidän vanhemmiltaan myös lupaa piirros- ja sadutusaineiston kopioiden käyttöön tutkimuksen analysoinnissa ja raportoinnissa. Alkuperäinen aineisto, sadutus-kertomukset ja piirustukset, jäivät osallistujille itselleen. Tein osallistujille ja heidän vanhemmilleen selväksi, että he voivat halutessaan keskeyttää osallistumisensa missä vaiheessa tutkimusta tahansa.

Ennen varsinaisen tutkimusaineiston tuottamista osallistujilta kysyttiin taustatietoja eli nimi, koodinimi ja ikä. Osallistujien henkilöllisyys suojattiin koko tutkimusprosessin ajan ja tutkimusaineisto oli koodattu niin, ettei yksittäistä osallistujaa voinut tunnistaa. Kopiot piirustuksista ja kertomuksista pseudonymisoitiin heti aineiston tuottamisvaiheessa ja osallistujista käytettiin keksittyjä nimiä. Lapset saivat itse keksiä itselleen ”koodinimen”, jotka näkyvät alla olevassa taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Tutkimukseen osallistujat ja aineisto

	Selmi 4v.	Ella 5v.	Alsi 4v.	Alina 5v.	Siili 4v.	Alexan der 4v.	Ninja 6v.	Ruusku 5v.	Aurora 5v.	Lloyd 5v.	Ompu 5v.	Aada 4v.
Piirros 1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Piirros 2									X			
Tarina 1	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tarina 2		X		X	X				X	X		

Taulukosta 3 on nähtävillä tutkimukseen osallistujat (N=12) sekä heidän tuottamansa aineisto. Aineisto kerättiin kasvokkain varhaiskasvatusyksikön tiloissa kahden kesken tutkimukseen osallistuvan lapsen kanssa. Lapset saivat itse päättää muutamasta vaihtoehdosta, missä varhaiskasvatusyksikön tilassa tutkimukseen osallistuminen oli heille luontevinta. Alangon ja Juutisen (2019, 173) mukaan ihmissuhteiden lisäksi tutkimukseen vaikuttaa usein myös tutkimusympäristö ja -välineet. Omassa tutkimuksessani koin tärkeäksi, että lapsi itse saa valita sekä tutkimusympäristön (missä tiloissa tutkimus tehdään) että -välineet (millä välineillä tutkimusaineisto tuotetaan) tutkijan ennalta valitsemista vaihtoehdoista. Täytyy muistaa, että ympäristö ei ole pelkästään fyysinen tila. Tutkija voi omalla toiminnallaan vaikuttaa tutkimusympäristöön. Tutkimusympäristö on tehtävä lapselle ennen kaikkea mahdollisimman sensitiiviseksi (Gibson 2012, 149). Kiinnitin erityistä huomiota omaan käytökseeni ja puheeseen, josta halusin

lapsille välittyvän mahdollisimman luonnollisen, turvallisen ja luotettavan olotilan. Puhuin lapsille heidän ikä- ja kehitystasoisesti ja pyrin myös itse tutkijana olemaan mahdollisimman luonnollinen ja kaverillinen, jotta lapsella on tunne siitä, että teemme tutkimusta yhdessä enkä ole lapsen yläpuolella. Tästä syystä tutkimuksen ohella saatoimme jutustella lasten kanssa myös muista asioista kuin tutkimuskysymyksiin liittyvistä aiheista.

Kiinnitin huomiota myös menetelmien valintaan ja tästä syystä aineiston tuottamisen menetelmiksi valikoituivat lapsille luonnollisia tapoja tuottaa aineistoa. Aineiston tuottamisen menetelmänä käytettiin aihesadutusta ja visuaalisia menetelmiä, joista kerron lisää seuraavissa luvuissa 4.2.1 ja 4.2.2. Lapsella oli myös mahdollisuus itse vaikuttaa tiettyihin asioihin, kuten halusiko hän piirtää vai kertoa tarinan ensin. Osa lapsista halusi kertoa kaksi tarinaa tai piirtää kaksi piirustusta (taulukko 3). Piirustuksia syntyi yhteensä 13 kappaletta ja äänitallenteita näistä piirustushetkistä yhteensä noin 3 tuntia ja 40 minuuttia. Piirustustilanteet kestivät noin 4 minuutista noin 45 minuuttiin. Sadutuksesta syntyi yhteensä 17 kertomusta, joiden pituus yhteensä oli noin 9 sivua tekstiä. Sadustilanteet kestivät noin 3 minuutista noin 20 minuuttiin.

Henkilötietojen ja aineiston säilyttämisessä ja tuhoamisessa noudatin yliopiston ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) toimintaohjeita. Aineistoa säilytettiin lukitussa kaapissa, johon vain tutkijalla oli mahdollisuus päästä käsiin. Ääninauhoitteet ja niihin liittyvät litteraatit siirrettiin suojatulle yliopiston verkkoasemalle käyttäjätunnuksen ja salasanojen taakse. Fyysinen tutkimusaineisto tuhottiin tutkimuksen päätteeksi hävittämällä ne tietosuojatussa jäteastiassa ja sähköinen tutkimusaineisto ylikirjoitettiin ja poistettiin tietoturvallisesti yliopiston ohjeita noudattaen.

4.2.1 Sadutusmenetelmä aineiston tuottamisessa

Valitessani tutkimusmenetelmiä en halunnut liikaa vaikuttaa lasten kertomuksiin. Haastatteluilla usein tavoitellaan tietynlaisia aikuisten ennalta määrittele-

miä vastauksia eikä näiden avulla aina saada selville, mitä lapset todella ajattelevat (Karlsson 2010, 128). Karlssonin (2010, 128) mukaan lapsella ei ole taitoa vastata kysymyksiin yhtä laajasti kuin aikuisella, jolloin hän vastaa usein vain kysymykseen ja aikuisen toivomalla tavalla, koska lapset tarkkailevat aikuisen reaktioita. Tästä syystä päädyin kertomukselliseen aineiston tuottamiseen eli sadutukseen. Koska halusin tietoa tietyistä aiheista, menetelmäksi valikoitui nimenomaan aihesadutus. Aihesadutuksessa annetaan lähtökohdaksi tietty aihepiiri (Karlsson 2014, 44), joka tässä tutkimuksessa oli ”omat vanhemmat”. Karlssonin (2014, 44) mukaan aihesadutus voi kuitenkin tuoda oman haasteensa sadutustilanteeseen, koska silloin lapsella ei ole vapaata tahtoa kertoa satua itse haluamastaan aiheesta. Tässäkin tutkimuksessa oli nähtävissä se, että lapsi saattoi haluta ensin kertoa ja piirtää muusta kuin annetusta aiheesta, jolloin tutkijana minun täytyi välillä motivoida lapsia kertomaan ja piirtämään annetusta aiheesta.

Suomalainen sadutusmenetelmä on kehitetty nimenomaan lapsen äänen kuulemiseen (Karlsson & Riihelä 2012, 190). Sadutetun tarinan tarkoituksena ei ole tulkita itse kertojaa vaan kuunnella sitä, mitä kertojalla on sanottavaa (Karlsson 2014, 32). Karlssonin ja Riihelän (2012, 172) mukaan sadutusmenetelmän tausta kietoutuu sosiokulttuuriseen tutkimusperinteeseen. Sadutus on kulttuuri- ja kontekstisidonnaista eli se tapahtuu tietyssä ajassa ja paikassa vuorovaikutuksessa olevien toimijoiden kesken (Karlsson & Riihelä 2012, 172; Karlsson 2014, 174). Kerronnan tavoitteena on rakentaa ymmärrystä itsestä, ympärillä olevista ihmisistä ja maailmasta (Karlsson & Riihelä 2012, 170). Sadutus ei ole pelkkä lopputulos vaan se on prosessi (Karlsson 2014, 49).

Sadutuksen onnistumiseksi on tärkeää, että saduttaja pyytää lasta kertomaan kertomusta, koska tällöin vastuu toiminnasta siirtyy sadutettavalle ja hän kokee näkökulmansa olevan arvokkaita (Karlsson 2014, 29). Aikuisen tehtävänä on olla aktiivinen kuuntelija (Karlsson & Riihelä 2012, 174). Karlssonin ja Riihelän (2012, 171) mukaan kertomukset yleensä liittyvät kertojan elämään ja omaan kokemusmaailmaan niin kuin tässäkin tutkimuksessa. Riihelän (2012, 225) mukaan lasten tarinat eroavat toisistaan, koska jokaisella lapsella on omanlaisensa tapa

kertoa tarinaa ja ilmaista itseään. Tarinan kerronta on lapselle sanallista leikkiä (Riihelä 2012, 226).

Sadutuksessa on neljä vaihetta, jotka ovat kertominen, kirjaaminen, ääneen lukeminen sekä korjaaminen kertojan ehdoin (Karlsson & Riihelä 2012, 174). Karlssonin ja Riihelän (2012, 177) mukaan tällä tarkalla kirjaamisella ja korjaamisen mahdollisuudella varmistetaan, että lapsi tulee ymmärretyksi juuri niin kuin hän itse haluaa sekä osoitetaan lapselle se, että kuuntelija on kiinnostunut lapsen kertomuksesta. Tässä tutkimuksessa lapsille annettiin ohjeeksi kertoa tarina omista vanhemmistaan:

Kerro minulle tarina omista vanhemmistasi, sellainen tarina kuin itse haluat. Minä kirjoitan sen ylös juuri sellaisena kuin sen minulle kerrot. Käydään vielä kertomisen jälkeen tarina yhdessä läpi. Voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat, jotta tarina on varmasti sellainen, minkä haluat kertoa.

Lapsen kertoessa tarinaa, tarina kirjattiin täsmälleen niin kuin lapsi sen kertoi, jonka jälkeen tarina luettiin lapselle ja lapsi sai vielä tehdä haluamansa korjaukset ja muutokset tarinaan. Tällä varmistettiin se, että lapsella on koko ajan päätäntävalta omasta kertomuksestaan (Karlsson & Riihelä 2012, 177). Jotkut lapsista kaipaivat tarinan uudelleen lukemista yhä uudelleen ja lapsen toive huomioitiin. Kun lapsi totesi sadutus-kertomuksen olevan valmis, sadutus-kertomus kirjattiin puhtaaksi. Lapsi sai viedä oman kertomuksensa kotiin ja kopio siitä jäi tutkijalle analysoitavaksi ja raportoitavaksi.

4.2.2 Visuaaliset menetelmät aineiston tuottamisessa

Visuaalisilla menetelmillä tarkoitetaan pääpiirteittäin tutkimusmenetelmiä, jotka pohjautuvat näköaistiin (Mustola ym. 2015, 15). Mustolan ym. (2015, 15) mukaan visuaalisia menetelmiä käytetään pääasiassa laadullisessa tutkimuksessa eikä visuaalisen aineiston tuottamiseen tai analyysiin ole vain yhtä ratkaisuvaihtoehtoa. Tässä tutkimuksessa visuaalisella aineistolla tarkoitetaan osallistujien tutkimukseen itse tuottamia piirustuksia. Piirustukset toimivat tässä tutkimuksessa niin virikkeenä, mutta myös niin kuin Kinnunen (2015b, 41) toteaa keskustelun viritäjänä ja luottamuksen rakentajana.

Visuaalisia menetelmiä pidetään erityisen tehokkaina lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa (Heath ym. 2009, 124). Niiden avulla voidaan saada selville näkökulmia, jotka eivät välttämättä muilla keinoin tulisi nähdyksi tai joita on vaikea ilmaista sanoin (Heath ym. 2009, 127; Clark 2010, 138; Lyon 2020, 299). Piirtäminen on viestintää ilman puhetta, jonka avulla lapsi voi ilmaista vaikeitakin tunteita ja kokemuksiaan, joten se sopii useimmille lapsille iästä ja kulttuurista riippumatta (Harrison 2015, 441). Taiteen avulla lapsi voi ilmaista ja viestiä itseään ja käsitystään ympäröivästä maailmasta (Wright 2010). Kiilakoski ja Rautio (2015, 77) kuvailevat piirustuksia *”porttina lasten kokemuksiin ja käsityksiin”*. Koska aineisto rakentuu aina tutkijan omien valintojen perusteella eikä tule valmiina pakettina, tulisi visuaalisia menetelmiä käytettäessä puhua ennemminkin aineistontuottamisesta kuin -keruusta tai -hankinnasta (Mustola ym. 2015, 16), joten tästä syystä tässäkin tutkimuksesta puhutaan aineiston tuottamisesta keruun sijaan.

Piirtäminen on aina subjektiivista ja näin ollen vain rajallinen näkökulma asioihin (Kiilakoski & Rautio 2015, 88). Myös piirustusten tulkinta on aina subjektiivista, ja kuvissa maailma ja todellisuus ei esiinny sellaisenaan (Pennanen 2015, 107). Piirustushetki on myös aina sidoksissa tiettyyn kontekstiin, osallistujien keskinäiseen kanssakäymiseen piirustusten ja kertomusten lomassa (Kinnunen & Einarsdóttir 2013, 366). Kertomukselliset piirustushetket kertovat tarinaa, joka avaa lasten ymmärrystä ja näkökulmaa (Einarsdóttir ym. 2009, 219). Tästä syystä tässä tutkimuksessa päädyttiin myös nauhoittamaan lasten kertomuksia piirustushetkestä, jotta nämä hetket olisivat analysoitavissa myöhemmin. Lapsi itse tietää parhaiten, mitä hänen piirustuksessaan on ja millaisia merkityksiä ne hänelle luovat. Einarsdóttirin ym. (2009, 219) mukaan tutkijalla on tärkeä rooli olla mukana tässä prosessissa kuuntelemassa tätä tarinaa, jotta hän voi ymmärtää merkityksiä piirustusten takana. Myös Ganeshin (2011, 238) mukaan ilman kertomusta tutkijan on hyvin vaikea analysoida ja tietää piirtäjän tarkoitusta. Piirustushetket olivat tässä tutkimuksessa kuuntelun lisäksi myös yhteisiä keskusteluhetkiä, jolloin tutkijalla oli mahdollisuus esittää myös tarkentavia kysymyksiä.

Lasten piirustukset ovat olleet tutkijoiden mielenkiinnon kohteena jo vuosikymmeniä (Harrison 2015, 433) ja lapset ovatkin taitavia välittämään erilaisia kokemuksia visuaalisin menetelmin (Rech 2018, 43–44). Piirustukset tuovat kerroksen näkyväksi ja monesti myös luovat uusia kertomuksia (Kinnunen 2015b, 37). Tässä tutkimuksessa lapsia pyydettiin piirtämään kuva omista vanhemmistaan, joka Ganeshin (2011, 237) mukaan tuottaa aineistoa juuri annetusta aiheesta ja osoittaa lapsen ymmärrystä liittyen kyseiseen aiheeseen. Riippuu siis annetusta ohjeesta, millaista aineistoa lapset tuottavat. Tämän tutkimuksen lapset piirsivät kuvia omista vanhemmistaan ohjeen mukaan ja samalla sanoittivat piirtämistään. Tutkijan ohje kuului näin:

Piirrä minulle kuva omista vanhemmistasi. Saat käyttää, millaista paperia haluat (isoa tai pientä) ja saat itse valita, millä välineillä haluat piirustuksen tehdä (liidut, tussit, värikyynät ja lyijykynät). Voit samalla kertoa minulle, mitä piirrät. Minä nauhoitan samalla puheesi.

Visuaalisia menetelmiä käyttäessä tulee ottaa huomioon myös lasten yksilöllisyys ja se, etteivät kaikki lapset välttämättä pidä piirtämisestä (Clark 2010, 149; Einarsdóttir ym. 2009, 228; Harrison 2015, 443). Tästä syystä valitsinkin aineiston tuottamiseen useampia menetelmiä eli piirustuksien lisäksi myös kerronnallista aineistoa. Lapset pystyivät halutessaan jättää piirustusosion tekemättä, jos se tuntui heistä epämiellyttävältä. Näin ollen lapsi saa kokemuksen omasta osallisuudestaan ja toimijuudestaan tutkimuksessa. Einarsdóttirin ym. (2009, 228) mukaan lapset piirtävät mielellään ja laittavat usein aineiston tuottamisessa piirtämisen muiden edelle, jos vaihtoehtoja on saatavilla. Tässäkin tutkimuksessa kaikki lapset halusivat piirtää. Toiset lapset paneutuivat piirtämiseen toisia enemmän, ja toisille lapsille piirtäminen oli mieluisampaa kuin toisille. Yhdistämällä useita metodeja, kuten tässä tutkimuksessa piirustuksia ja lasten kertomuksia, saadaan hyvä yhdistelmä aineiston tuottamiseen (Einarsdóttir ym. 2009, 229).

On tärkeää myös miettiä, millainen rooli tutkimusvälineillä on vuorovaikutussuhteiden muotoutumisessa (Alanko & Juutinen 2019, 176–177). Tämän lisäksi on tiedostettava myös se, että tutkimusvälineet- ja tilat vaikuttavat myös tutki-

jaan itseensä sekä aineistoon (Alanko & Juutinen 2019, 181). Lapsilla oli mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä materiaaleja he halusivat käyttää visuaalisen aineiston tuottamisessa. Ensin lapset saivat päättää, minkä kokoiselle paperille he kuvan haluavat piirtää, vaihtoehtoina olivat iso ja pieni paperi. Piirtämisen välineinä olivat lyijykynät, puuvärikynät, tussit ja liidut. Pyrin siihen, että lapset saivat olla tutkimuksessa aktiivisia toimijoita ja heitä kannustettiin osallisuuteen. Nauhoitin kerrontaa ääninauhurilla, jotta siihen voitiin palata myöhemmin.

Aluksi pohdin, jättäisinkö nauhurin kokonaan pois tutkimustilanteesta, jotta se ei veisi liikaa lapsen huomiota. Päädyin kuitenkin pitämään nauhurin mukana piirustustilanteesta, jotta myös lapsen kuvaukset omista piirroksistaan sekä kertomisen ja piirtämisen väliset vapaat keskustelutilanteet olisi jälkikäteen mahdollista analysoida. Nauhuri kiinnitti huomiota vain muutamassa tapauksessa, jossa yhdessä lapsen kanssa ihmeteltiin tutkimusvälinettä hetken verran, jonka jälkeen huomio ei enää kiinnittynyt siihen. Valinnat ympäristöstä ja välineistä vaatii tutkijan eettisiä päätelmiä, mutta vahvistaa myös lapsen aktiivista toimijuutta tutkijan sen salliessa (Alanko & Juutinen 2019, 180). Koin tärkeäksi arvoksi ja lähtökohdaksi, että tutkimusta tehdään yhdessä lasten kanssa, jolloin lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa ja tuntea olevansa toimijoita. Niin kuin Alanko ja Juutinenkin (2019, 181) toteavat, että eettisesti kestävä tutkimus sallii myös lapsen toimijuuden.

4.3 Aineiston analyysi

Aloitin aineiston analysoinnin tekstiaineiston analysoinnista. Analysoin aineistoa aineistolähtöistä sekä teorialähtöistä sisällönanalyysia hyödyntäen, jonka jälkeen siirryin analysoimaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä myös piirustuksia. Sisällönanalyysin tavoitteena on saada aikaan tiivistetty, mutta samaan aikaan myös laaja kuvaus ilmiöstä ja siihen liittyvistä käsitteistä ja kategorioista (Elo & Kyngäs 2008, 108). Seuraavissa alaluvuissa kerron tarkemmin, kuinka kertomusten ja piirustusten analysoiminen eteni ensimmäisen ja toisen tutkimusky-symyksen kohdalla.

4.3.1 Kertomusten ja piirustusten analysointi

Sisällönanalyysi alkaa valmisteluista, joissa tutkija päättää analyysiyksikön ja sen, että ottaako hän analyysissään huomioon pelkät ilmaisut vai myös piilevät sisällöt, kuten erilaiset hymähdykset, naurahdukset tai hiljaisuuden (Elo & Kynkäs 2008, 109–110). Tässä tutkimuksessa analyysiyksiköksi muodostui tutkimuskysymysten mukaisesti sanat, lauseet ja ajatuskokonaisuudet, jotka liittyivät vanhempiin tai vanhemmuuteen. Päätin keskittyä analyysissäni pelkästään ilmaisujen sisältöihin enkä ottanut huomioon piilotettuja sisältöjä.

Näiden ennakkovalmisteluiden jälkeen aineisto täytyy Elon ja Kynkään (2008, 109) mukaan myös järjestää. Aineiston järjestäminen ja kertomusten analysointi alkoi aineiston tuottamisessa syntyneiden ääninauhoitteiden litteroinnilla. Kertomuksia litteroidessani pidin mielessäni tutkimuskysymykset ja kiinnitin tutkijana huomiota mahdollisiin vanhemmuuteen liittyviin sanoihin, lauseisiin ja ajatuskokonaisuuksiin. Litteroinneista jätin tässä vaiheessa pois kaiken sellaisen tekstin, joka ei liittynyt tutkimuskysymyksiin. Litteroitua tekstiä syntyi yhteensä 67 sivua.

Litteraateista luokittelin värikoodaamalla erikseen piirustuksesta kertovat ja muut vanhemmista ja vanhemmuudesta kertovat ajatuskokonaisuudet. Seuraavaksi aloitin etsimään ja alleviivaamaan värikoodein vanhempiin ja vanhemmuuteen liittyviä analyysiyksikköjä puhtaaksi kirjoittamistani lasten sadutus-kertomuksista. Tässä vaiheessa tarkasteluni ulkopuolelle jäi kaikki epäoleellinen myös sadutus-kertomuksista. Kertomuksissa esiintyi runsaasti muun muassa lapsen oman toiminnan kuvausta. Jos toiminta ei liittynyt millään tavalla vanhempiin tai vanhemmuuteen, jätin sen huomiotta. Luin tekstiaineiston useaan otteeseen läpi ja pyrin löytämään aineistosta vanhempiin ja vanhemmuuteen liittyviä teemoja. Elon ja Kynkään (2008, 113) mukaan aineistoa selatessa tulee pitää mielessään tutkimuskysymykset ja poimia aineistosta vain tutkimuksen kannalta relevantteja analyysiyksikköjä.

Tekstien analysoinnista jatkoin piirustuksien analysointiin. Kiinnitin kuvissa huomiota esimerkiksi keitä kuvassa on, kuinka isoja tai pieniä hahmot ovat, millaisia ilmeitä tai eleitä hahmot ilmentävät, millainen tunnelma kuvassa on,

miten värejä on käytetty ja millaiseksi tausta on jätetty ja siihen, mitä kuvassa tapahtuu. On tutkijan vastuulla, mihin hän piirustuksissa kiinnittää huomiota ja miten hän niistä analysoi (Lyon 2020, 306). Piirustusten analysoinnissa oli otettava huomioon myös lapsilta saamani sanallinen tieto siitä, ketä ja mitä kuvassa on ja mitä kuvassa tapahtuu. Ilman sanallista tietoa kuvia olisi ollut paljon vaikeampi analysoida ja oma analyysini perustuukin pitkältä tämän sanallisen lisätiedon varaan.

Samasta tehtävänannosta huolimatta piirustukset poikkesivat toisistaan paljonkin. Seitsemän lasta piirsivät piirustukseensa vain omat vanhempansa, viisi lasta piirsivät vanhempiensa lisäksi joko itsensä tai koko perheen sisarukseineen ja yksi lapsi piirsi kuvaan koko perheen lisäksi myös muita hahmoja eli omia kavereitaan. Kaikilla lapsilla oli käytössään myös samanlaiset aineiston tuottamisen välineet, mutta siitä huolimatta osa lapsista halusi tehdä kuvista yksivärisen. Osa taas käytti rohkeasti eri värejä ja sekoitellen eri välineitä. Kolme piirustusta oli ilman taustaa, muuten piirustuksiin oli hahmojen lisäksi piirretty jotain muuta.

Aineiston järjestämisessä edetään aineiston koodaamisesta puhtaaksikirjoittamisen, värikoodauksen ja muistiinpanojen jälkeen kohti aineiston järjestelystä erilaisiin ryhmiin ja kategorioihin (Elo & Kyngäs 2008, 110) niin kuin tein myös tässä tutkimuksessa. Lähdin kirjoittamaan alkuperäisistä ilmaisuihin yksinkertaistettuja muotoja. Pyrin löytämään aineistostani yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja järjestelin aineistoa yhä pelkistetympään suuntaan kohti isompia teemoja. Tarkastelin aineistoa aineistolähtöisesti niin, että niistä muodostui pikkuhiljaa erilaisia isompia teemoja. Sisällönanalyysin avulla tutkija parantaa tiedon ymmärtämistään jakaen aineistonsa erilaisiin sisältökategorioihin (Elo & Kyngäs 2008, 108). Tässä tutkimuksessa käytän kategorioista käsitettä teema, koska se mielestäni kuvaa aineistoni luokituksia kategoriakäsitettä paremmin. Aineiston kategorioinnissa tutkija tekee valintoja, mitkä aineiston osat kuuluvat yhteen ja minkäkin teeman alle (Elo & Kyngäs 2008, 111).

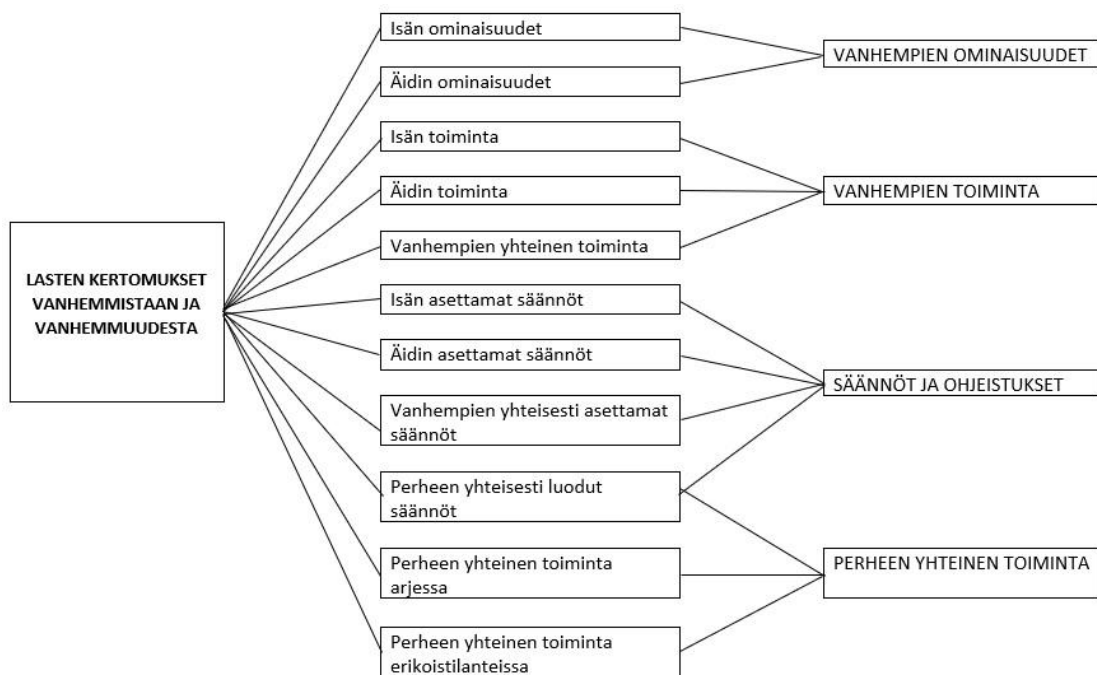
Alla olevassa taulukossa 4 on nähtävissä esimerkki analyysin etenemisestä. Analyysin tarkoituksena oli vastata ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: miten

varhaiskasvatusikäiset lapset kuvailevat vanhempiaan kertomuksissaan ja piirustuksissaan? Liitteestä 2 on nähtävillä täydellinen analyysipolku ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta.

TAULUKKO 4. Esimerkki analyysin etenemisestä alkuperäisestä ilmaisusta kohti pääteemaa ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä

Alkuperäinen ilmaisu	Alateema	Yläteema	Pääteema
esim. "isi on kiltti"	Isän sisäiset ominaisuudet, esim. luonne ym.	Isän ominaisuudet	Vanhempien ominaisuudet
esim. "isillä on juoksukengät"	Isän ulkoiset ominaisuudet, esim. ulkonäkö, vaatteet ym.		
esim. "äiti on kiltti"	Äidin sisäiset ominaisuudet, esim. luonne ym.	Äidin ominaisuudet	
esim. "äidillä on oranssi tukka"	Äidin ulkoiset ominaisuudet, esim. ulkonäkö, vaatteet ym.		

Pidin tutkimuskysymyksen mielessä koko analyysin ajan. Alkuperäiset ilmaukset pelkistettiin, jonka jälkeen tehtiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti teemoittelua. Tämä johti lopulta alateemoista yläteemoihin ja yhä suurempiin teemakokonaisuuksiin. Aineistossa kuvailtiin esimerkiksi vanhempien ulkonäköä tai luonteenpiirteitä. Näistä muodostui alateemoiksi isän/äidin sisäiset/ulkoiset ominaisuudet, joista muodostui yläteemaksi isän/äidin ominaisuudet. Näistä muodostui pääteemaksi vanhempien ominaisuudet. Tämän luokittelun perusteella saatiin aikaiseksi neljä teemaa, jotka ovat kuvattu alla olevassa kuviossa 3:

KUVIO 3. Lasten kertomukset vanhemmistaan.

Kuviossa 3 on nähtävillä, kuinka yläteemoista lopulta muodostui neljä erilaista pääteemaa: vanhempien ominaisuudet, vanhempien toiminta, säännöt ja ohjeistukset ja perheen yhteinen toiminta. Teemojen muodostaminen oli hyvin luontevaa, koska lapset käyttävät kuvauksissaan hyvinkin yksinkertaisia käsitteitä ja aineistosta erottui aika selkeästi erilaiset kokonaisuudet. Perheen yhteisesti luodut säännöt-yläteeman kuitenkin tulkitsin kuuluvaksi yhtä aikaa kahteen eri pääteemaan: säännöt ja ohjeistukset ja perheen yhteinen toiminta, koska samaan aikaan se kuvaa perheen yhteistä tekemistä, mutta koen sen kuuluvan tärkeänä osana myös sääntöjä ja ohjeistuksia-teeman alle.

Tämän jälkeen lähdin tarkastelemaan tekstiaineistoa teorialähtöisesti yhteisvanhemmuuden näkökulmasta. Etsin vastausta toiseen tutkimuskysymykseeni: millaisia yhteisvanhemmuuden osatekijöitä (työnjako, perheen yhteenkuuluvuus, kasvatusyhteistyö ja vanhempien välinen kunnioitus) varhaiskasvatikäisten lasten kertomuksissa ja piirustuksissa esiintyy? Tämä oli helppoa siinä mielessä, että aineistoa oli jo jäsennelty, pelkistetty ja yhdistelty yhteneväisiin ryhmiin ja teemoihin. Tässä vaiheessa vanhempien ominaisuudet sekä erilaiset taustakuvaukset jäivät pois, koska ne eivät liittyneet vanhempien toimintaan. Yhteisvanhemmuus perustuu aktiiviseen toimintaan ja valintoihin eikä niinkään

vanhempien ominaisuuksiin, eivätkä näin ollen olleet toisen tutkimuskysymyksen kannalta relevantteja.

Etenin jälleen analyysissä pienemmistä teemoista yhä suurempiin teemoihin. Aineisto oli jo ensimmäisen tutkimuskysymyksen jäljiltä järjestelty, joten analyysiä oli helpompi suorittaa. Alla olevassa taulukossa 5 on esimerkki analyysin etenemisestä ja liitteessä 3 on nähtävillä koko analyysipolku toisen tutkimuskysymyksen osalta.

TAULUKKO 5. Esimerkki analyysin etenemisestä alkuperäisestä ilmaisusta kohti pääteemaa toisessa tutkimuskysymyksessä

Alkuperäinen ilmaisu	Alateema	Yläteema	Pääteema
esim. "Ku iskä on tekemässä ruokaa."	Ruoanlaitto ja leivonta	Kotityöt	Työnjako
esim. "Äiti ja iskä on viemässä metallia sillä välin roskeen (kun me olemme ulkoilemassa mummon kanssa)"	Roskien vienti		
esim. "Äiti käy välillä kaupassa."	Kaupassa käynti		
esim. "Äiti ja iskä tiskaa"	Siivoaminen		
esim. "Mä leikin yleensä isin kanssa, kun äiti ei pysy mun perässä. Isillä on juoksukengät niin se pysyy perässä. Äitillä ei ole juoksukengä."	Leikkiminen	Hoiva ja huolenpito	
esim. "Sitten ku isäpuoli vaihtoi mun vaipat, se ei ollu ikinä vaihtanu vaippoja."	Perushoito		
esim. "Ne meni äkkiä ja ottivat vauvan (pois pahikselta)."	Huolenpito		
esim. "Ne siivoo meidän päät, iskä pyyhkisi siskon ja äiti pyyhkisi mua."	Hygieniasta huolehtiminen		
esim. "Iskä on sillä välin tekemässä ruokaa, kun me ollaan äitin kanssa ulkona."	Äidin ja isän välinen työnjako	Työnjaosta sopiminen	

Jälleen pidin tutkimuskysymyksen mielessä koko analyysin ajan. Alkuperäiset ilmaukset pelkistettiin, jonka jälkeen tehtiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti teemoittelua. Tämä johti lopulta alateemoista yläteemoihin ja yhä suurempiin teemakokonaisuuksiin. Aineistossa kuvailtiin vanhempien toimintaa esimerkiksi kotitöiden, lapsen hoivaamisen ja työnjaosta sopimisen näkökulmasta. Alla olevasta taulukossa 6 on nähtävissä, millaisista asioista yhteisvanhemmuuden osatekijät koostuivat tässä tutkimuksessa: työnjako, perheen yhteenkuuluvuus, kasvatusyhteistyö ja vanhempien välinen kunnioitus.

TAULUKKO 6. Yhteisvanhemmuuden osatekijät tässä tutkimuksessa

	Perheen yhteenkuulu- vuus	Työnjako	Vanhempien välinen kunnioitus ja kasvatusyhteistyö	
<i>Millaisia yhteisvanhemmuuden osatekijöitä varhaiskasvatuksikäisten lasten kertomuksissa esiintyy?</i>	Yhteinen aika Yhteinen toiminta	Kotityöt Hoiva ja huolenpito Työnjaosta sopiminen	Säännöt ja ohjeistukset	Käyttäytymisodotukset (lapselle)

Vertasin analyysissä saamiani pääteemoja Feinbergin (2003) ja Hock & Moora-dianin (2013) yhteisvanhemmuuden teorioihin päätyen yhdistämään vanhempien välisen kunnioituksen ja kasvatusyhteistyön. Lasten kertomuksissa nämä kaksi osatekijää linkittyivät vahvasti toisiinsa ja yhdessä ne kuvaavat parhaiten sitä, millaisia sääntöjä, ohjeistuksia sekä käyttäytymisodotuksia lapselle asetetaan. Muut osatekijät tulivat mielestäni selkeämmin esiin omina kokonaisuuksinaan.

4.3.2 Aineiston kvantifiointi

Analysoidessani aineistoa ja luodessani teemoja minua alkoi kiinnostamaan, kuinka moni lapsi oli kuvannut kutakin pääteemaa, joten päätin kvantifioida aineistoa. Kvantifioimisella tarkoitetaan laskemista, joka osaltaan auttaa aineiston systemointia ja samalla havainnollistaa ja kuvaa tutkimusaineistoa (Puusa 2020).

Alla olevasta taulukosta 7 on nähtävillä, kuinka paljon ja millaisia asioita vanhemmistaan lapset kuvailivat. Kertomuksissa kuvailtiin vanhempien ominaisuuksia, vanhempien toimintaa, perheen sääntöjä ja ohjeistuksia sekä perheen yhteistä toimintaa. Piirroksissa lapset kuvailivat vanhempiensa ominaisuuksia, vanhempiensa toimintaa tai vastaavasti yhteistä toimintaa, jos kuvassa oli koko

perhe. Säännöt ja ohjeistukset, joita sadutustilanteessa ja piirustushetken spontaaneissa keskusteluissa syntyneissä kertomuksissa kuvailtiin, ei tullut esille ollenkaan piirustuksissa. Sen sijaan uutena kategoriana piirustuksissa nousi taustan ominaisuudet, kuten maisema tai symbolit vanhempien taustalla.

TAULUKKO 7. Vanhemmat lastensa kertomuksissa ja piirustuksissa

Vanhemmat lastensa kertomuksissa ja piirustuksissa	Sadutuskertomukset (n=17)	Piirustushetkien kertomukset (n=13)	Piirustukset (n=13)
Vanhempien ominaisuudet	4	12	13
Vanhempien toiminta	17	13	10
Säännöt ja ohjeistukset	4	4	0
Yhteinen toiminta	14	12	5
Taustan ominaisuudet	0	0	8

Seuraavaksi esittelen taulukossa 7 esiintyvät teemat suuruusjärjestyksessä. Sadutus-kertomuksissa vanhempien toimintaa kuvailtiin kaikissa kertomuksissa (n=17). Vanhempien toimintaa kuvailtiin joko vanhempien yhteisenä tai erikseen tapahtuvana toimintana. Toiseksi eniten kuvailtiin perheen yhteistä toimintaa (n=14). Tätä ei siis esiintynyt kaikissa kertomuksissa, mutta huomioitavaa on se, että jokainen lapsi kuvaili perheen yhteistä toimintaa vähintään yhdessä kertomuksessaan. Vähiten kuvailtiin vanhempien ominaisuuksia (n=4) ja sääntöjä ja ohjeistuksia (n=4).

Piirustushetkien spontaaneissa vuorovaikutuksellisissa keskusteluissa ja kertomuksissa kuvailtiin kaikissa vanhempien toimintaa (n=13). Seuraavaksi eniten kuvailtiin yhteistä toimintaa (n=12) sekä vanhempien ominaisuuksia (n=12). Yksi lapsista ei kuvannut lainkaan yhteistä toimintaa vanhempiensa kanssa. *"Mä en oo ees yhtään tehny mitään heidän kanssa"*, lapsi vastasi, vaikka yhteinen tekeminen oli kyllä keskustelun aiheena. Kyseinen lapsi kertoi kyllä sadutustilanteessa yhteisestä toiminnasta, mutta piirustushetkissä, hän ei osannut kuvailla yhteistä toimintaa ollenkaan. Näytti siltä, että piirtäessä keskustelun ai-

heet siirtyivät enemmän myös vanhempien toiminnasta vanhempien ominaisuuksiin. Näillä tarkoitetaan siis niitä tosielämän kuvauksia, jotka eivät olleet kytköksissä itse piirustukseen. Vanhempien ominaisuuksia siis kuvattiin spontaanisti lähes kaikissa keskusteluissa (n=12). Vähiten piirustushetkissä keskusteltiin säännöistä ja ohjeistuksista (n=4).

Kaikissa piirustuksissa (n=13) kuvailtiin vanhempien ominaisuuksia. Lapset toivat piirroksissaan esille vanhempien toimintaa (n=10) tai jos kuvassa oli koko perhe niin perheen yhteistä toimintaa (n=5). Joissakin piirustuksissa kuvailtiin sekä vanhempien toimintaa, että yhteistä toimintaa. Yhdessä kuvassa oli piirretty koko perhe, mutta lapsi kuvaili toimintaa hahmo kerrallaan ja jokainen hahmo teki kuvassa eri asiaa. Lapset kuvailivat yleensä sitä, mitä olivat kullakin hetkellä piirtämässä. Taustan kuvaaminen (n=8) oli vahvasti yhteydessä kuvan toimintaan. Taustalle piirrettiin esimerkiksi oma talo, jos kuvassa perhe oli omalla pihalla. Taustalla käytettiin myös erilaisia symboleita, kuten esimerkiksi sydämiä osoittamaan vanhempien välistä rakkautta tai omaa rakkautta vanhempiin kohtaan.

4.3.3 Aineiston realistisuus

Lasten kertomuksissa ja piirustuksissa kuvailtiin etenkin tavallisia arjen toimintoja, mutta myös yhteisiä erikoistapahtumia, kuten lomiam. Suurin osa tarinoista ja piirustuksista kertoivat yhteisistä tekemisistä realistisesti, mutta jotkin tarinat ja piirustukset myös kuvailivat vanhemmuutta mielikuvituksellisesta maailmasta käsin tai olivat niiden sekoituksia. Seuraavassa esimerkissä tulee hyvin esille, kuinka lasten kertomuksissa välillä todellisuus sekoittuu fiktion:

Kuva 1. Vanhemmat yhdessä tutkimassa dinosauruksen luita (Alina 5 v.).

Alina 5 v.: Äiti ja isi tutkii dinosauruksia.

Minna: Äiti ja isi tutkii dinosauruksia?

Alina 5 v.: Niin.

Minna: Vau. Onks ne joskus tutkinu dinosauruksia?

Alina 5 v.: Ei oo, mut mä keksin itse.

--

Alina 5 v.: Ainaki halusin piirtää jotain hauskaa.

Minna: Äidillä ja isällä taitaa olla aika hurja seikkailu edessä, ku ne siellä...

Alina 5 v.: Nii.

Minna: Missäs sä oot silloin ku äiti ja isä on tutkimassa dinosauruksen luita?

Alina 5 v.: Päiväkodissa.

Minna: Päiväkodissa?

Alina 5 v.: Ensín äiti ja isä vei mua päiväkotiin nii sit ne lähti tutkimaan tota T-Rexii ja muita dinosauruksia.

Minna: Vau. Aika hurja seikkailu. Tuleeks ne sua yhdessä sitte hakeen?

Alina 5 v.: Nii tulee. Ku (kello) kakstoista nii sit hakee mua. Nii sit mua haettu.

Alinan piirustuksessa ja kertomuksessa vanhemmat ovat tutkimassa dinosauruksen luita sillä välin, kun Alina itse on päiväkodissa. Lapsen mielikuvituksessa vanhempien elämässä voi tapahtua, mitä hurjempia seikkailuja sillä välin kuin lapsi viettää tavallista arkeaan päiväkodissa. Mielikuvituksellinen seikkailu sekoittuu arjen normaaleihin käytäntöihin, kun vanhemmat yhdessä sekä tuovat, että hakevat lapsensa päiväkodista. Lasten aineistoa analysoidessa tuleekin aina ottaa huomioon se, ettei lapsen kuvaus välttämättä aina täysin vastaa todellisuutta.

4.4 Eettiset ratkaisut

Lapsuudentutkimuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tutkimuksen eettisiin kysymyksiin. Tässä tutkimuksessa on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) määrittämiä hyviä tieteellisiä käytänteitä. Tutkimuksessa on erityisesti kiinnitetty huomioita lapsuudentutkimuksen etiikkaan. Yleiset periaatteet koskettavat totta kai myös lapsia, mutta lapsuudentutkimukseen kuuluu myös erityisiä piirteitä, jotka liittyvät lapsen asemaan tutkimuskohteena ja lapsen aitoon osallisuuteen (Vehkalahti ym. 2010, 15).

Lapsuudentutkimuksessa on otettava huomioon ennalta-arvaamattomuus, joka osaltaan on ristiriidassa tarkkojen eettisten ennakkosuunnitelmien kanssa (Rutanen & Vehkalahti 2019, 7–8). Lapset voivat käyttäytyä tutkimustilanteessa ennalta-arvaamattomasti tai esimerkiksi kieltäytyä tuottamasta tutkimusaineistoa kokonaan. Tässä tutkimuksessa vältyttiin suurimmilta ongelmilta, mutta välillä tutkimuksessa vaadittiin tutkijan taitoa motivoida lasta ja lukea lapsen viireystilaa. Lapsilla oli lupa pitää taukoa välissä ja osa lapsista hyödynsi tätä mahdollisuutta. Aineiston tuottamista jatkettiin, kun lapsi oli siihen jälleen valmis. Lapsuudentutkijana täytyy joustaa tarvittaessa sekä mukauttaa omaa toimintaansa sen mukaisesti.

Lapsuudentutkimuksessa on tärkeää ottaa huomioon näkökulma siitä, että lapsella on oikeus tulla suojelluksi (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991, 3 artikla). Toisaalta lapsi nähdään suojelukohteena, mutta toisaalta myös aktiivisena toimijana (Vehkalahti ym. 2010, 16). Tutkija ei voi ikinä etukäteen tietää, mitä seuraamuksia tutkimuksella lapselle on. Eettisillä valinnoilla on vaikutusta niin tutkijaan kuin tutkimuksen tuloksiinkin. (Olli 2019, 117–118.) Yksi suojelutekijä on lapsen pseudonymisointi, joka tarkoittaa sitä, että lapsi ei ole tunnistettavissa tutkimuksen eri vaiheissa. Tässä tutkimuksessa lapset saivat itse valita koodinimen itselleen. Dockett, Perry ja Kearney (2012, 17) olivat myös omassa tutkimuksessaan pyytäneet lapsia keksimään itselleen nimen, mutta asia ei ollutkaan lasten mielestä niin yksinkertaista ja heidän oli vaikea ymmärtää, miksi eivät voi esiintyä tutkimuksessa omalla nimellään. Tässä tutkimuksessa lapset

mielellään keksivät itselleen lempinimen, joskin toisille lapsille koodinimen keksiminen oli vaikeampaa. Lasten keksimät koodinimet olivat mitä mielikuvituksellisimpia. Useimmat tutkimukseen osallistujat keksivät itselleen nimen, joka on tuttu jostain tai symbolisoi mielenkiintoista aihetta.

Alle 15-vuotiaiden lasten huoltajilta tulee lähtökohtaisesti pyytää lupa tutkimukseen osallistumisesta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 9–10). Tässä tutkimuksessa kysyttiin alustavaa lupaa lomakkeen (liite 1) avulla, jolla löysimme tutkimuksesta kiinnostuneet. Tutkimukseen osallistumisen mahdollisuus haluttiin suoda kaikille varhaiskasvatyksen 4–6-vuotiaille lapsille, kunniottaen Abeben ja Bessellin (2014, 128) ajatusta siitä, että kaikilla lapsilla on oikeus tulla tutkittavaksi. Tutkimuksen luonteen takia jouduin kuitenkin ottamaan huomioon lapsen kehitystason esimerkiksi kielen ymmärtämiseen ja tuottamiseen, koska lapsen täytyi ymmärtää tehtävänanto ja pystyä myös tuottamaan aineistoa sanallisesti. Tässä käytin hyödynseni henkilökunnan tuntemusta omista lapsiryhmistään. Tutkimuksesta kiinnostuneilta ja heidän huoltajiltaan kysyttiin vielä varsinaiset suostumus- sekä tietosuojaluvat. Koska tutkimus tapahtui kunnallisessa varhaiskasvatyksen yksikössä, lupa tutkimukselle pyydettiin myös kyseiseltä kaupungilta.

Niin Suomen perustuslain (731/1999, § 6) kuin Yleissopimuksen lasten oikeuksista (60/1991, 12 artikla) mukaan lapsella on oikeus tulla kuulluksi itseään koskevissa asioissa. On tärkeää selittää lapselle mahdollisimman tarkasti tutkimuksen kulkua, jotta lapsi ymmärtäisi ja hyväksyisi sen, mihin on suostumassa. Nieminen (2010, 37) korostaa myös selkeyttämistä ja ymmärrettävyyttä. Lapsen ikä ja kehitystaso tulee ottaa huomioon lupaa kysyessä ja tutkimusta tehdessä (Nieminen 2010, 36). Jo pelkästään tämän vuoksi tutkimukseen valittiin päiväkodin vanhimpia lapsia sekä lapsia, jotka ymmärsivät ja pystyivät tuottamaan sanallista aineistoa. Myös Dockett ja Perry (2011, 233) peräänkuuluttavat luvan kysymistä suoraan lapsilta, koska heillä on oikeus päättää omasta osallistumisestaan. Rutasen ja Vehkalahden (2019, 24) mukaan suostumuksen varmistamiselle on olemassa erilaisia työkaluja, kuten tutkimusprosessoinnin visualisoiminen sarjakuvan avulla. Tässä tutkimuksessa käytin apuna kuvia tutkimusprosessista.

Olin kuvittanut tutkimustilanteeseen liittyvät tehtävät Papunetin kuvapankin kuvilla (liite 4), jotka otin tukemaan sanallista luvan kysymistä. Halusin olla varma, että lapset ovat varmasti halukkaita osallistumaan tutkimukseen eikä päätöksen takana ole pelkästään vanhemmat, joten kysyin vielä henkilökohtaisesti kirjallisen luvan jokaiselta osallistujalta erikseen. Samalla halusin vielä varmistaa myös aineiston tuottajilta itseltään, että voin halutessani käyttää piirustuksia ja suoria lainauksia kertomuksista tutkimuksen lopullisessa raportoinnissa. Dockett, Einarsdóttir ja Perry (2012, 251) muistuttavat, että lapset voivat osoittaa kieltäytymisensä tutkimukseen monella muullakin tavalla kuin sanallisesti. Tutkijan on oltava siis herkillä siinä, onko lapsi oikeasti suostuvainen tutkimukseen vai ei. Viljamaan ja Kinnusen (2019, 191) mukaan suostumuksesta huolimatta lapsen käsitys ja henkilökohtaiset tulkinnat tutkimuksesta ei välttämättä ole samoja tutkijan kanssa.

Niemisen (2010, 33) mukaan vaikka lapsi suostuisikin tutkimukseen, huoltajat viime kädessä päättävät lapsen osallistumisesta. Kyse on myös perheen sisäisistä käytännöistä eli siitä, kuinka paljon lapsen omalla mielipiteellä on merkitystä vanhemmille (Nieminen 2010, 36). Lapsilta itseltään tuli jonkin verran suoria toivomuksia tutkimukseen osallistumisesta, kun he näkivät kavereidensa osallistuvan, mutta muutamissa tapauksissa vanhemmilta ei lupaa tutkimukseen kuitenkaan saatu lapsen toiveista huolimatta.

Tutkimuksen edetessä lapsi voi muuttaa mieltään ja lapsella on oikeus vetäytyä tutkimuksesta (Rutanen & Vehkalahti 2019, 24; Olli 2019, 107). Myös tutkimuksen aikana voi käyttää erilaisia työkaluja, kuten kuvakortteja, joilla lapsi voi pyytää tutkimuksen keskeyttämistä tai lopettamista (Olli 2019, 113). Tässä tutkimuksessa osallistujilla oli mahdollisuus pyytää tutkimuksen keskeyttämistä joko sanallisesti tai ”stop-nappulaa” käyttämällä. Stop-nappula oli Papunetin kuvapankista tulostettu stop-merkki, joka kiinnitettiin painettavaan kelloon. Näin ollen myös lapset, jotka eivät sanallisesti olleet tarpeeksi rohkeita ilmaisemaan pyyntöä tutkimuksen keskeyttämisestä, saivat tahtonsa ilmaistua painamalla nappia. Osa lapsista tätä mahdollisuutta hyödynsikin. Tutkimusta pystyi tarpeen

mukaan jatkamaan myöhemmin, kun lapsi niin halusi. Kerroin tästä mahdollisuudesta lapsille tutkimuksen aluksi, mutta myös kesken tutkimusta, jos näytti siltä, että lapsi voisi kaivata lepoa. Tutkijan on tärkeää olla jatkuvasti hereillä ja tulkita lapsen viireystilaa ja viestejä myös tutkimuksen keskellä.

Varhaiskasvatusympäristössä toteutetussa tutkimuksessa lapselle tuttu kasvatus- ja opetusympäristö muuttuu hetkellisesti tutkimustilaksi (Alanko & Juutinen 2019, 180). Koska osa tämän tutkimuksen tutkittavista oli tutkijalle ennestään tuttuja, se osaltaan toi tutkimukseen eettisen haasteen. Tutkimustani aloittaessa mietin muun muassa paljon voisiko tuttuus vaikuttaa jotenkin tutkimukseni kulkuun tai tutkimustuloksiini. Kuinka pidän itseni tarpeeksi ”etäisenä” enkä esimerkiksi analysoi tutkimustuloksia perheestä tiedossa olevien ennakkotietojeni pohjalta? Tutkija ei koskaan voi etukäteen tietää, millaisia seuraamuksia tutkimuksella on (Abebe & Bessell 2014, 130). Tässä tutkimuksessa tuli ottaa huomioon, että kyse ei ole pelkästään lapsesta vaan myös hänen vanhemmistaan. Pelkäsin etukäteen paljon sitä, onko tuttuudella vaikutusta esimerkiksi siihen uskaltautuvatko lapset ja vanhemmat tutkimukseni kohteeksi. Onneksi pelko osoittautui turhaksi ja sain tarpeeksi tutkittavia. Aineistoa analysoidessani otin huomioon sen, että tulkiten vain itse aineistoa ottamatta huomioon sitä, miten hyvin perheiden taustoja tiesin entuudestaan. En myöskään käyttänyt hyödykseni aineistontuottamisesta syntyneitä tietoja kohdatessani lapsia ja perheitä myöhemmin toisessa kontekstissa.

Pohtiessani omaa suhdettani tutkittaviin ja sitä aiheuttaako se tutkimukseen eettisen sudenkuopan, sain selville, että lapsuudentutkimusta on toteutettu myös lähemmissä suhteissa, kun tutkijana on ollutkin vanhempi itse (mm. Viljamaa 2012; Kinnunen 2015a). Tällaisissa tilanteissa on tärkeää raportoida näistä suhteista ja huomioida sen vaikutukset tutkimuksen luotettavuudessa. Valmiita suhteita tärkeämpää on se, millaisen suhteen tutkija luo tutkittavaan tutkimus-hetkellä. Abeben ja Bessellin (2014, 130) mukaan ammatillinen tutkija/tutkittava-suhde yleensä muuttuu myös tietynlaiseksi henkilökohtaiseksi suhteeksi yhteisten kokemusten kautta. Dockett ja Perry (2011, 242-243) kannustavat tutustumaan lapsiin etukäteen, jotta luottamuksellinen suhde voisi syntyä ja näin ollen

auttaa lasta myöntymään tutkimuksen eri vaiheisiin. Kaikkinensa tuttuudesta voi siis olla enemmän hyötyä kuin haittaa tutkimuksen aineiston keruussa. Toisaalta taas välillä lapsen on helpompi osallistua, jos vastassa on vieras aikuinen ja tuttuudesta voi olla haittaa, jos se saa lapsen tuntemaan olonsa painostetuksi. Tästä syystä onkin tärkeää selittää lapselle koko ajan, mitä tutkimuksessa tapahtuu ja miksi. (Dockett & Perry 2011, 244.) Itse koin, että tuttuus oli enemmän hyödyksi kuin haitaksi tutkimuksen aikana.

5 TULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen analyysin kautta saamiani tuloksia. Ensimmäisessä alaluvussa vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen siitä, miten varhaiskasvatukseen lapset kuvailevat vanhempiaan kertomuksissaan ja piirustuksissaan. Toisessa alaluvussa vastaan toiseen tutkimuskysymykseen siitä, millaisia yhteisvanhemmuuden osatekijöitä varhaiskasvatukseen lasten kertomuksissa ja piirustuksissa esiintyy.

5.1 Vanhemmat lastensa kertomuksissa ja piirustuksissa

Lapset kuvailivat kertomuksissaan ja piirustuksissaan vanhempiaan ominaisuuksien, toiminnan, sääntöjen ja ohjeistuksien sekä perheen yhteisen toiminnan näkökulmasta. Alla kuvailen kuhunkin aiheeseen liittyviä ilmiöitä tarkemmin aineistoesimerkkien avulla.

5.1.1 Vanhempien ominaisuudet

Vanhempien ominaisuuksia kuvaavia sadutus-kertomuksia oli kaikista vähiten, mutta piirustusten kuvailuissa sekä piirustushetkiin liittyvissä kertomuksissa aihe lisääntyi. Näyttää siltä, että lapsilla on ominainen tapa kuvailla sitä, mitä he ovat piirtämässä. Lapset kertoivat spontaanisti vanhempiensa ominaisuuksia liittyen esimerkiksi ammattiin, nimeen tai muihin realistisiin ominaisuuksiin. Alla olevasta taulukosta 8 on nähtävissä, millaisia vanhempien ominaisuuksia lapset kuvailivat:

TAULUKKO 8. Vanhempien ominaisuudet

VANHEMPIEN OMINAISUUDET			
Vanhempien sisäiset ominaisuudet			Vanhempien ulkoiset ominaisuudet
Luonne esim. "Isi on kiltti ja äiti on kiltti." (Omppu 5v.)	Mielenkiinnonkohteet esim. " Isä tykkää paljon punaisesta." (Selmi 4v.)	Ammatti esim. "Se [isi] on työmies. Ja äiti on pelkkä hoitaja." (Omppu 5v.)	Ulkonäkö esim. "Isillä on näin pullee masu. Äitillä ei oo yhtään pulleeta." (Omppu 5v.)

Lapset kuvailevat kertomuksissaan ja piirustuksissaan erityisesti vanhempiansa sisäisiä ja ulkoisia olemuksia (taulukko 8). Sisäisiin ominaisuuksiin kuuluivat vanhemman luonne, mielenkiinnonkohteet, ammatti ja ulkoisiin ominaisuuksiin ulkonäkö. Useat lapset käyttivät piirustuksissa myös esimerkiksi vanhempiansa lempivärejä symboloimaan vanhemman mielenkiinnonkohteita. Tämä tuli esiin lapsen kuvaillessa piirtämäänsä: *"Nii. Halusin lempiväristä tehdä hänelle paitan."*

5.1.2 Vanhempien toiminta

Vanhempien toimintaa kuvaavia kertomuksia oli kaikista eniten ja lähes kaikissa piirustuksissakin sitä kuvailtiin. Vanhemmat siis nähtiin toimijoina, joko yhdessä tai erikseen. Vanhempien toiminta jakautui kolmeen pääteemaan: äidin toiminta, isän toiminta ja vanhempien yhteinen toiminta, jotka ovat tarkemmin nähtävillä alla olevassa taulukossa 9:

TAULUKKO 9. Vanhempien toiminta

VANHEMPIEN TOIMINTA
Äidin toiminta
Äidille ominaiset tavat toimia
Kotityöt
Lapseen liittyvät toiminnot, esim. perushoito
Isän toiminta
Isälle ominaiset tavat toimia
Kotityöt
Lapseen liittyvät toiminnot, esim. perushoito
Vanhempien toiminta
Vanhemmille ominainen tapa toimia
Työnteko
Kotityöt yhdessä
Lapseen liittyvät toiminnot, esim. perushoito
Vanhempien yhteinen toiminta
Riitely

Taulukosta 9 on nähtävissä esimerkkejä siitä, millaisena lasten kertomuksissa ja piirustuksissa vanhempien toimintaa kuvaillaan. Äidin ja isän toimintaa kuvailtiin heille tyypillisenä tapoina toimia, esimerkiksi sisustamisena, kotitöinä tai lapseen liittyvinä toimintoina. Vanhempien yhteiseen toimintaan liittyivät vanhemmille yhteisesti ominaiset tavat toimia, kuten uutisten katsominen, työnteke, kotitöiden teko yhdessä, lapseen liittyvät toiminnot yhdessä ja vanhempien yhteinen toiminta. Vanhempien välistä riitelyä kuvailtiin myös muutamassa kertomuksessa.

Äidillä, isällä ja vanhemmilla yhteisesti on ominaisia toimintatapoja, joita lapset kuvailivat kertomuksissaan ja piirustuksissaan. ”Aina”-sanan käytöllä tulkitseen, että toiminta on vanhemmalle ominaista. Äidin ja isän ominaisia toimintatapoja lapset kuvailivat esimerkiksi näin:

Isi aina voimistelee, se aina tekee temppuja ja seisoo pelkillä jaloilla. (Omppu 5v.)

Äiti ripustaa aina tauluja. (Ninja 6v.)

Vanhempien yhteistä toimintaa kuvaa esimerkiksi alla oleva esimerkki:

Äiti ja isä kattoo uutisia. Ne kattoo aina ihmisiä ja sitten ne tekee töitä. (Ninja 6v.)

Lapset kuvailivat kotitöiden tekoa joko äidin tai isän toimintana tai vanhempien yhteisenä toimintana. Vanhemmat tekevät kotitöitä niin erikseen kuin yhdessäkin. Vanhempien kotitöitä kuvailtiin alla olevan esimerkkien tavoin:

Kotona isä alkoi tehdä meille ruokaa ja sitten jälkiruuaksi oli tullut myös jäätelöä, mehujäitä. (Ella 5v.)

Äiti ja isä on viemässä metalleja sillä välin ros kiin. (Alsi 4v.)

Lapsen liittyvät toiminnat kuvailivat esimerkiksi äidin tai isän antamaa perushoitoa tai hoivaa. Vanhemmat hoivasivat lasta välillä myös yhdessä.

Sitten ku isäpuoli vaihtoi mun vaipat, se ei ollu ikinä vaihtanu vaippoja. (Aurora 5v.)

Ne siivoo meidän päät [suihkussa], isä pyyhkisi siskon ja äiti pyyhkisi mua. (Alsi 4v.)

Vanhempien ansiotyö korostui lasten vastauksissa. Vanhemmat tekevät lasten mielestä paljon töitä esimerkiksi kotona. Nykyinen maailmantilanne ja etätöiden lisääntyminen osittain selittää tätä ilmiötä, kun vanhemmat ovat siirtyneet työpaikoilta tekemään töitä kotoa käsin. Lapsen silmissä vanhemmat eivät välttämättä muuta tekisikään niin kuin seuraavassa esimerkissä:

Äiti ja isä tekee vaan töitä. (Ninja 6v.)

Vanhempien yhteisessä toiminnassa tuli esiin vanhempien yhteistä toimintaa esimerkiksi arjen perustilanteissa, kuten yhdessä syömistä, nukkumista tai treffeillä käymistä. Tässä esimerkissä kuvaillaan vanhempien yhdessä viettämää aikaa:

Äiti ja isä meni yläkertaan [nukkumaan]. (Siili 4v.)

Myös vanhempien välistä riitelyä kuvailtiin muutaman lapsen taholta. Yksi lapsista kuvaili riitelyä alla olevan esimerkin mukaisesti.

Niille [vanhemmille] tuli aina välillä riita. (Ruusu 5v.)

Yhteisvanhemmuuden osatekijöihin linkittyen, vanhempien toiminnasta oli poimittavissa paljon piirteitä vanhempien keskinäisestä työnjaosta. Tarkastelen

työnjakoa vielä tarkemmin luvussa 5.2, jossa käsittelen toisen tutkimuskysymyksen tuloksia.

5.1.3 Perheen yhteinen toiminta

Yhteinen toiminta on kertomusten ja piirustusten mukaan lapsille tärkeää. Kertomuksissa ja piirustuksissa muisteltiin yhteisiä tekemisiä niin arkena kuin erikoistilanteissa, kuten lomalla. Jonkin verran lapset kuvailivat myös halujaan ja haaveitaan liittyen yhteiseen toimintaan. Yhteistoimintaa kuvailtiin myös siitä näkökulmasta käsin, ettei sitä haluista huolimatta, syystä tai toisesta, ollut saatavilla. Alla olevasta taulukosta 10 on nähtävissä, millä tavoin lapset perheen yhteistä toimintaa kuvailivat:

TAULUKKO 10. Perheen yhteinen toiminta

PERHEEN YHTEINEN TOIMINTA				
Yhteinen toiminta arjessa			Yhteinen toiminta erikoistilanteissa	
Kotityöt esim. ruoanlaitto ja siivous	Yhteiset arkipuuhat esim. yhdessä syöminen, iltasadun lukeminen	Leikkiminen ja ulkoilu	Erikoistilanteet arjessa, esim. rannalla käynti, jäätelön syöminen yhdessä	Lomat ja matkat, esim. mökkeily, ulkomaanmatkat

Taulukossa 10 kuvaillaan, millaisia yhteisiä toimintoja lapset kuvailivat kertomuksissaan ja piirustuksissaan. Yhteiset arjentoiminnot, kuten ruoanlaitto yhdessä, iltasadun lukeminen tai yhteinen ulkoilu olivat lapsille merkittäviä hetkiä. Näitä kertomuksia ja piirustuksia tuli runsaasti, joten tulkitsen sen olevan lapsille tärkeää. Erikoistilanteissa kuvailtiin niin sanottua arjen luksusta, kuten jäätelön syömistä jälkiruoaksi tai erilaisia lomia ja matkoja, esimerkiksi huvipuistoon.

Lapset kuvailivat jonkin verran myös halujaan ja haaveitaan liittyen yhteiseen toimintaan. Yhteistoimintaa kuvailtiin myös siitä näkökulmasta käsin, ettei sitä haluista huolimatta, syystä tai toisesta, ollut saatavilla. Esimerkiksi haluista leikkiä vanhemman kanssa, mutta vanhemmat eivät syystä tai toisesta pysty kuvailtiin näin:

Mä tykkään leikkiä mun äitin ja iskän kaa, mutta ne ei tuu koskaan leikkiin. (Aleksander 4v.)

5.1.4 Säännöt ja ohjeistukset

Sääntöjä ja ohjeistuksia tuli esiin jonkin verran sadutus-kertomuksissa sekä piirustushetkien vapaissa kertomuksissa, mutta ei lainkaan piirustuksissa. Halusin kuitenkin nostaa tämän esiin yhtenä teemana, koska kertomuksia näistä tuli useampia. Alla olevasta taulukosta 11 voi nähdä, millaisia sääntöjä ja ohjeistuksia lapset kuvailivat kertomuksissaan ja piirustuksissaan.

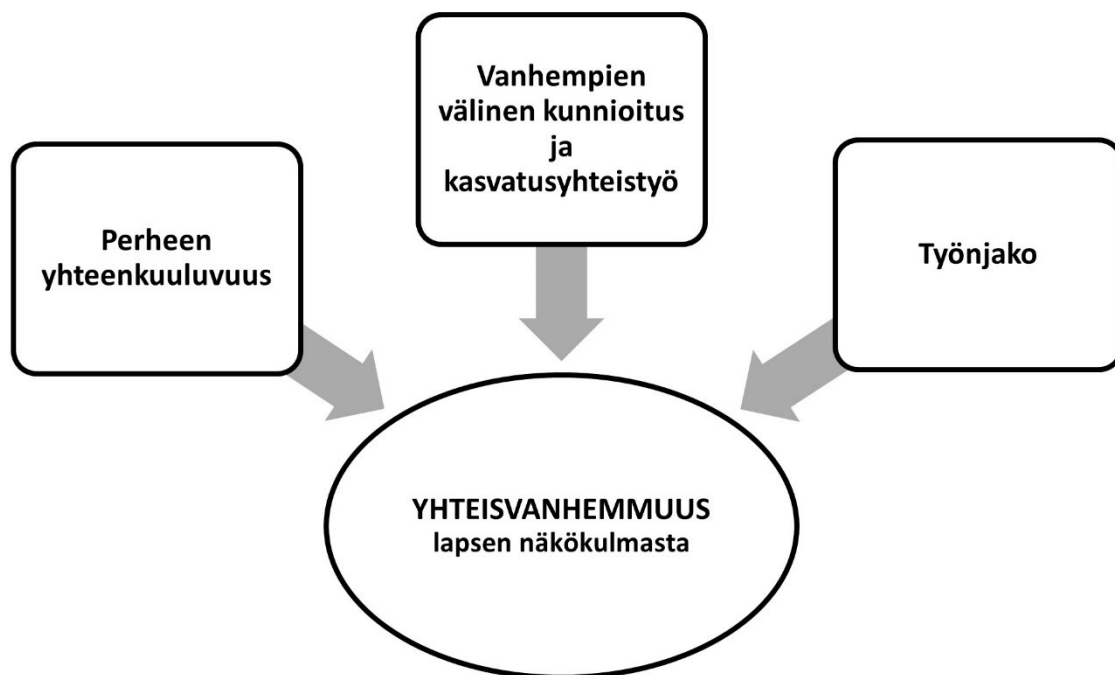
TAULUKKO 11. Säännöt ja ohjeistukset

SÄÄNNÖT JA OHJEISTUKSET			
Isän asettamat säännöt ja ohjeistukset	Äidin asettamat säännöt ja ohjeistukset	Vanhempien yhteisesti asettamat säännöt ja ohjeistukset	Perheen yhteiset säännöt ja ohjeistukset
esim. "Aina ku me riehuutaan, isi tulee sanoon "ei saa riehua." (Aurora 5v.)	esim. "Äiti laittaa aina kelon soimaan, ku me saadaa pelata." (Ninja 6v.)	esim. "Silloin ku me sotkeetaan, pitää siivoo jäljet." (Omppu 5v.)	esim. "Me (koko perhe) keksittiin semmoset säännöt, että ei saa tehdä mitään vaarallista eikä saa ostaa mitään sellaista, mihin ei oo tarpeeksi rahaa." (Ruusu 5v.)

Säännöt ja ohjeistukset voidaan karkeasti jakaa neljään erilaiseen teemaan: isän asettamat säännöt ja ohjeistukset, äidin asettamat säännöt ja ohjeistukset, vanhempien yhteisesti asettamat säännöt ja ohjeistukset sekä perheen yhteisesti sovitut säännöt (taulukko 11). Säännöt koskivat useimmiten omien jälkien siivoamista tai hyvän käyttäytymisen edellyttämistä. Kertomuksissa puhuttiin jonkin verran myös vanhempien välisistä ristiriidoista sääntöjen suhteen, mutta käyn tätä läpi tarkemmin esimerkkien kera seuraavan tutkimuskysymykseen liittyvien tuloksien yhteydessä. Tarkastellessani tuloksia yhteisvanhemmuuden osatekijöistä säännöt ja ohjeistukset näyttävät olevan vahvasti linkittyneitä toisen vanhemman kunnioitukseen ja kasvatusyhteistyöhön ja kuvailen tätä vielä tarkemmin luvussa 5.2.

5.2 Yhteisvanhemmuus lasten kertomuksissa ja piirustuksissa

Tarkasteltaessa lasten kertomuksia ja piirustuksia ja verraten niitä Feinbergin (2003) sekä Hockin ja Mooradianin (2014) yhteisvanhemmuuden teoriapohjiin oli niistä löydettävissä yhteisvanhemmuuden osatekijöitä. Näistä kahdesta teoriosta aiemmin yhdistelemäni yhteisvanhemmuuden käsitteet (perheen yhteenkuuluvuus, työnjako, vanhempien välinen kunnioitus ja kasvatusyhteistyö) olivat joillakin tasoin nähtävissä myös lasten kertomuksissa ja piirustuksissa, joskin vanhempien välinen kunnioitus ja kasvatusyhteistyö linkittyivät tässä tutkimuksessa yhdeksi yhteiseksi osatekijäksi. Seuraavassa kuviossa 4 on nähtävissä tässä tutkimuksessa syntyneet yhteisvanhemmuuden osatekijät:

KUVIO 4. Yhteisvanhemmuuden osatekijät lasten näkökulmasta.

Lapset kuvailivat kertomuksissaan vanhempien välistä yhteisvanhemmuutta niin *perheen yhteenkuuluvuuden, vanhempien välisen kunnioituksen ja kasvatusyhteistyön* sekä *työnjaon kautta* (kuvio 4). Jokainen tutkimukseen osallistunut lapsi kuvaili perheen yhteistä tekemistä ja niiden merkitystä itselleen kertomuksissa, piirustuksissa ja niihin liittyvissä keskusteluissa. Vanhempien toimintaa ja keski-

näistä työnjakoa kuvailtiin myös useassa kertomuksessa ja piirustuksessa. Vanhempien välinen kunnioitus ja kasvatusyhteistyö puolestaan linkittyy vahvasti lasten kuvaamiin sääntöihin ja ohjeistuksiin.

5.2.1 Perheen yhteenkuuluvuus

Kuva 2. Perhe palaamassa kotiin Espanjan lomalta (Aurora 5 v.).

Yllä olevassa kuvassa 2 Auroran perhe on palaamassa kotiin Espanjan lomalta. Lähes kaikki lapset kuvailivat kertomuksissaan ja piirustuksissaan yhteistä tekemistä, joten kaikista tärkeimmäksi yhteisvanhemmuuden osatekijäksi muodostui perheen yhteenkuuluvuus. Kertomuksista ja piirustuksista välittyi, että lapsille yhteinen aika perheen kanssa on äärimmäisen tärkeää ja vanhempien kanssa tapahtuvaa puuhailua arvostetaan. Vanhemmilla näytti olevan suuri rooli siinä, kuinka tiiviinä ja millaisena perheen yhteenkuuluvuus kussakin perheessä näytetään. Alla olevissa sadutus-kertomuksissa lapset kuvailevat yhteistä tekemistä ja yhteenkuuluvuutta näin:

Äiti ja isä olivat kävelyllä. Oli todella aurinkoinen päivä ja he menivät jäätelölle. Sitten tapahtui sillä tavalla, että he näkivät puiston ja menivät [lasten kanssa] puistoon. Me [yhdessä] aletaan sitten leikkiä. Sitten he [koko perhe] näkivät liukumäen, joka oli sellainen

putkiliukumäki ja laskivat liukumäestä kaksi kertaa. Sitten he näkivät hiekkalaatikon ja äitillä ja iskällä oli mukana muotteja, ämpäreitä ja lapioita, ja he alkoivat tekemään hiekkakakkuja. Hiekkalaatikossa oli kaksi palloa ja he aloivat potkia niitä. Ja sitten löytyi kau-niita kukkia ja sellainen polku niitä kukkasia. Kun aurinko alkoi laskea, he lähtivät kotiin. Sen pituinen se satu. (Ella 5 v.)

Kun isä lähti purjeveneellä ja koko perhe tuli mukaan. Ne näki kartalta, että ne meni Eng-lantiin asti. Ne muutti Tokioon ja näki siellä siistejä autoja. Ihan niinku ralliautoja. (Lloyd 5 v.)

Lapset kertoivat myös yhteisen tekemisen puutteesta. Ansiotöiden teon nähtiin olevan yksi suurimmista syistä yhteiselle ajan vieton puuttumiselle. Covid19-pandemian takia useat vanhemmat olivat tehneet etätöitä kotoa käsin ja se näkyi jonkin verran vastauksissa. Alla olevissa esimerkeissä lapset kuvailivat, kuinka vanhempien työnteko näkyy heidän arjessaan ja millaisia kokemuksia ja tunte-muksia työnteko heissä aiheuttaa:

Mä tykkään siitä, kun mun äiti ja iskä lukee. Mä tykkään leikkiä mun äitin ja iskän kaa, mutta ne ei tuu koskaan leikkiin. Äiti ja iskä tekee vaan töitä. (Aleksander 4 v.)

Kun ne tekee koko ajan töitä niin meidän (lasten) pitää olla trampalla koko ajan puutar-hassa. (Selmi 4 v.)

Yhteisen tekemisen tai tekemättömyyden lisäksi perheen yhteenkuuluvuutta voidaan miettiä myös yhdessä luotujen sääntöjen ja ohjeiden luomisessa. Seuraa-vassa esimerkissä kuvailtiin koko perheen osallistumista yhteisen mukavan te-kemisen suunnitteluun ja siihen liittyvien yhteisten sääntöjen luomiseen:

Välillä myöskin on semmonen päivä, että me tehään kyllä-päivä. Äiti ja isi sanoo kaik-keen "joo" ja me keksitään säännöt ekana. Me keksittiin semmoset säännöt, että ei saa tehdä mitään vaarallista eikä saa ostaa mitään sellaista, mihin ei oo tarpeeksi rahaa. (Ruusu 5 v.)

Yhteisvanhemmuutta on tutkittu erityisesti erovanhemmuuden muotona. Van-hempien väliset riitatilanteet siis väistämättäkin heijastuvat lapseen ja näyttäyty-vät perheen yhteenkuuluvuuden puuttumisena. Tässäkin tutkimuksessa käytiin läpi vanhempien keskinäistä suhdetta eron jälkeen ja yhteisvanhemmuutta eron jälkeen kuvailtiin muutamassa tarinassa seuraavanlaisesti:

Aika välillä on tullut äitille ja isille riita. Mä oon ihmetelly, kun ne on muuttanu eri kotei-hin. Ne on kertonu sen asian miks. Me ollaan vaihdettu aina kumpi hakee ja sinne me ol-laan menty aika moneks päiväks. (Ruusu 5 v.)

Ei melkeen ikinä [olla yhdessä] ku äitillä ja isillä on ollu semmonen riita, paitsi ne on sopinu sen. Paitsi me ei olla varmaan tavattu [kaikki yhdessä] ku me ei tiedetä kuka misäki hengaa.
(Aurora 5 v.)

Ristiriitoja voi tulla myös muiden kuin vanhempien välillä. Esimerkiksi sisarusten välisiä ristiriitoja kuvailtiin aineistossa. Vanhemmilla on suuri rooli siinä, kuinka perheen lasten välisiä ristiriitoja selvitetään. Lapset kaipaavat vanhemmiltaan tukea esimerkiksi sisarusten välisten ristiriitojen selvittämisen tukemiseen. Seuraavassa esimerkissä lapsi kuvailee sisarusten välistä ristiriitaa, joiden selvittämiseen lapsi kaipaisi tukea vanhemmiltaan, kun omat keinot ovat loppuneet:

Omppu 5 v.: Pikkusisko aina tykkää kiusata pikkuveljeä ja minua.
Minna: Okei, hö. Mites se teitä kiusaa?
Omppu 5 v.: Se tekee kaikkea vaan.
Minna: Kaikkea vaan?
Omppu 5 v.: Hakkaa.
Minna: Hakkaa?
Omppu 5 v.: Hakkaa aika kovaa.
Minna: No se ei oo kyllä kivaa.
Omppu 5 v.: Ei niin. Ja heittää mua jollain kovalla painavalla.
Minna: Ooksä sanonut pikkusiskolle että ei oo kiva.
Omppu 5 v.: Oon, mutta se ei lopeta.
Minna: Eikö lopeta?
Omppu 5 v.: Ei.
Minna: No mitäs äiti ja isä tekee silloin, kun pikkusisko kiusaa teitä?
Omppu 5 v.: Mmm... (mieltii)
Minna: Ooksä äitille ja isälle sanonu?
Omppu 5 v.: Ne pistää sen nurkkaan ja omaan huoneeseen.
Minna: Okei. Eli äiti ja isä puuttuu siihen kuitenkin, jos se kiusaa teitä?
Omppu 5 v.: Mmm...

Perheen yhteenkuuluvuuden voidaan ajatella olevan yksi yhteisvanhemmuuden näkyvimmistä muodoista lasten näkökulmasta katsottuna. Kaikki lapset kuvailivat jollain tavalla perheen yhteenkuuluvuutta ja yhdessä vietettyä aikaa, vaikkakin jonkin verran myös yhteisen ajanvieton vähyyttä kritisoitiinkin.

5.2.2 Työnjako

Kuva 3. Isä soittaa mummolle ja äiti tiskaa (Aleksander 4 v.).

Yllä olevassa kuvassa 3 on nähtävillä vanhempien välistä työnjakoa. Aleksanderin isä soittaa mummolle sillä välin, kun äiti tiskaa. Vanhempien välistä työnjakoa kuvailtiin useassa lapsen kertomuksessa. Lapset kuvailivat työnjakoa vanhempien tekemisten kautta, josta tuli ilmi, että suurimmassa osassa perheistä esimerkiksi erilaisia kotitöitä, kuten ruoanlaittoa, siivousta ja kaupassa käymistä, tekivät molemmat vanhemmat. Myös vanhempien välistä työnjakoa, esimerkiksi huolenpidossa ja hoivassa sekä lapsen kanssa yhteistyössä toimimisessa, kuten leikkimisessä, kuvailtiin paljon. Vanhempien välistä työnjakoa kuvailtiin yleensä käytännön syillä, esimerkiksi seuraavanlaisesti:

Aurora 5 v.: Ja isäpuoli on sillee "älä mene ku on ruoka kohta. Nyttän tänne!"

Minna: Kuka niin sanoo?

Aurora 5 v.: Isäpuoli.

Minna: Ai, isäpuoli huutaa?

Aurora 5 v.: Joo.

Minna: "Nyt ruokaa"?

Aurora 5 v.: & Minna (yhtä aikaa nauraen): "Ruoka-aika!"

Minna: Tekeeks isäpuoli teillä aina ruokaa?

Aurora 5 v.: Silloin ku me ollaan päiväkodissa, niin tekee usein, koska sillä on enemmän aikaa ku äiti tulee hakemaan.

Minna: Tekeeks äiti sit viikonloppuisin?

Aurora 5 v.: Joo.

Lapsille puhutaan myös esimerkiksi perheen rahallisesta tilanteesta, joka voi yhtenä syynä olla esimerkiksi käytännön työnjakoon. Perheen puhumiskulttuuri osaltaan vaikuttaa siihen, millä tarkkuudella lapselle selitetään perheen erilaisia toimintatapoja. Seuraavassa esimerkissä lapsi kuvailee vanhempien välistä työnjakoa ja syitä työnjaon taustalla:

Minna: Kuukas sut vie sinne luistelukouluun, äiti vai isi?

Alina 5 v.: Äiti ainakin. Mun isä ei vielä osaa ajaa mun auton.

Minna: Eikö iskä osaa ajaa autoa?

Alina 5 v.: Ei vielä osaa. Mut onneks on vaikka Suomessa vaikka autokoulu. Sit se voi, sit mun iskä voi opetella.

Minna: Mm...

Alina 5 v.: Mut autokouluun tarvii niin paljon rahaa.

Leikkiminen on lapsille luontainen tapa toimia, joten se nousi yhdeksi puheenaiheeksi myös työnjakoa tarkasteltaessa. Lapset halusivat leikkiä vanhempiensa kanssa enemmänkin, mutta työnjakoa vanhempien välillä tapahtuu leikin suhteen. Alla olevissa esimerkeissä on nähtävissä, kuinka lapset osasivat kuvailla hyvin sitä, mistä työnjako esimerkiksi leikkimisen suhteen johtuu:

Mä leikin yleensä isin kanssa, kun äiti ei pysy mun perässä. Isillä on juoksukengät niin se pysyy perässä. Äitillä ei ole juoksukenkiä.
(Siili 4 v.)

Iskä on sillä välin tekemässä ruokaa, kun me ollaan äitin kanssa ulkona. Me keinutaan, hypitään trampalla ja kiipeillään. Ja syödään omenoita ja luumuja, koska meillä on omenapuu ja luumupuu.
(Alsi 4 v.)

Voidaankin ajatella, että lapset voivat olla hyvinkin tarkkaavaisia ja tietoisia siitä, millaisia työnjakoja perheen sisällä vallitsee ja millä perusteilla vanhemmat päätöksiä työnjaosta tekevät. Lapset kuitenkin kokevat ja näkevät asiat omasta näkökulmastaan eivätkä vanhemmat välttämättä kerro lapsille kaikkia syitä työnjaon taustalla.

5.2.3 Vanhempien välinen kunnioitus ja kasvatusyhteistyö

Vanhempien välistä kunnioitusta voidaan tarkastella kertomuksissa ja piirustuksissa esiintyneiden sääntöjen ja ohjeiden näkökulmasta. Säännöt liittyvät myös vahvasti kasvatusyhteistyöhön ja siihen, että vanhemmat yhdessä päättävät esimerkiksi lapseensa liittyvistä käyttäytymisodotuksista. Sekä äidit, että isät kuvailtiin sääntöjen ja ohjeiden asettajina, josta seuraavaksi esimerkki:

Silloin ku me sotketaan, pitää siivoo jäljet. Välillä ku me ei saada riehua olohuoneessa, kun "pikkusisko" on lattialla eikä saada pomppii sängyllä. Ku iskä on tekemässä ruokaa niin me ei saada riehua keittiössä ettei iskä kompastu. Aina ku me riehutaan, isi tulee saan "Ei saa riehua!".
(Aurora 5 v.)

Vanhempien välisiä ristiriitoja sääntöjen asettamisessa ja noudattamisessa kuvailtiin myös. Alla olevassa esimerkissä on nähtävissä se, että perheessä vain toinen vanhemmista asettaa säännön:

Ninja 6 v.: Sitten äiti laittaa aina kellon soimaan, ku me saadaan pelata.
Minna: Laittaaks iskä kellon soimaan, ku te saatte pelata vai pelkästään äiti?
Ninja 6 v.: Äiti.
Minna: Äiti vaan? Antaako iskä pelata teidän niin pitkään ku te haluatte?
Ninja 6 v.: Joo.

Vanhempien välinen kasvatusyhteistyö näkyy siinä, että tärkeistä asioista päätetään pääsääntöisesti yhdessä. Joskus lapselle voi olla epäselvää se, kuka asioista loppupeleissä päättää. Alla olevassa esimerkissä lapsi pohtii, kuka päätöksiä tekeekään vai tekevätkö vanhemmat ne yhdessä:

Aada 4 v.: Mun yhel isosiskolla on pitkät hiukset. Niin mäki teen mulle pitkät hiukset.
Minna: Haluaisiksa et sulla ois pitkät hiukset?
Aada 4 v.: Joo sen takia mä teen tähän.
Minna: Ooksä sanonu äitille ja isille, et sä haluaisit et sulla on pitkät hiukset?
Aada 4 v.: Oon mä isille.
Minna: Isille joo? Kukas siitä päättää, minkä pituset hiukset sulla on? Kukas sun hiukset yleensä leikkaa?
Aada 4 v.: Mmm.. toi varmaan äiti tai isi. Ne kummatkin.

Kasvatusyhteistyö voi siis lapsen näkökulmasta olla kulisseissa tapahtuvaa hiljaista päätöksentekoa. Lapset ovat harvoin todistamassa ja osallistumassa keskusteluihin vanhempien välisistä sopimuksista, etenkin hiukan vaativimmassa aiheissa koskien esimerkiksi lapsen koulutusta. Joskus myös säännöt eivät olleet niin yksiselitteisiä vaan niissä oli tulkinnanvaraa. Sääntöjen ja ohjeistuksien aset-

taminen liittyy vahvasti myös toisen kunnioittamiseen tai kunnioituksen puutteeseen. Ristiriitaiset säännöt ja ohjeistukset näkyvät kyllä lapsille, mutta perustelut niiden takana jäävät usein epäselviksi.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tarkastelin lasten kertomuksia ja piirustuksia omista vanhemmistaan ja heidän vanhemmuudestaan. Tutkimuksessani halusin selvittää erityisesti millaisia kertomuksia ja piirustuksia varhaiskasvatukseen lapset vanhemmistaan tuottavat ja millaisia yhteisvanhemmuuden piirteitä näistä kertomuksista ja piirustuksista välittyy.

Lapset kuvailivat kertomuksissaan ja piirustuksissaan vanhempiaan heidän ominaisuuksien, vanhempien toiminnan, perheen yhteisen toiminnan sekä sääntöjen ja ohjeistuksien kautta. Kertomuksissa korostui erityisesti vanhempien toiminnan kuvaus, kun taas piirustuksissa kuvailtiin enemmän vanhempien ominaisuuksia. Sääntöjä ja ohjeistuksia puolestaan kuvailtiin kertomuksissa, mutta niistä ei tehty yhtään piirustusta.

Vanhempien ominaisuuksia kuvailtiin niin sisäisten kuin ulkoistenkin ominaisuuksien kautta. Sisäisiin ominaisuuksiin kuuluvat muun muassa luonne, mielenkiinnon kohteet ja ammatit sekä ulkoisiin ominaisuuksiin esimerkiksi ulkonäkö. Ominaisuuksien kuvaileminen liittyi olennaisena osana piirustuksiin ja niihin liittyviin kertomuksiin, kun lapset kuvailivat mitä he piirtävät ja millaisena he vanhempansa näkevät.

Ominaisuuksien lisäksi lasten kertomukset ja piirustukset korostivat erityisesti vanhempien toimintaa sekä perheen yhteisestä toimintaa. Vanhempien toimintaa kuvailtiin äidin tai isän ominaisina tapoina toimia, kotitöiden tekemisenä tai lapsen liittyvinä toimintoina, kuten perushoitona. Vanhempien yhteistä toimintaa kuvailtiin pääsääntöisesti vanhemmille ominaisten tapojen kautta, työn tekona, kotitöinä, lapsen liittyvinä toimintoina ja vanhempien yhteisenä toimintana. Myös vanhempien välinen riitely nostettiin joissakin kertomuksissa esille.

Perheen yhteistä toimintaa lapset kuvailivat niin arjessa kuin erikoistilanteissakin. Arjessa korostuivat kotitöiden teko yhdessä koko perheenä tai yhteiset

arkipuuhat, kuten leikkiminen tai yhdessä syöminen. Erikoistilanteita olivat taas erilaiset lomat ja matkat tai esimerkiksi kesäinen rannalla käynti.

Lapset kuvailivat kertomuksissaan myös perheen sääntöjä ja ohjeistuksia. Säännöt ja ohjeistukset olivat joko äidin tai isän asettamia tai vanhempien yhdessä asettamia. Kertomuksissa kuvailtiin myös perheen yhdessä asettamia sääntöjä ja ohjeistuksia, joissa lapset oli otettu mukaan päätöksen tekoon.

Varhaiskasvatusikäisten lasten näkökulmasta tutkimustuloksia ei juurikaan ole ja tutkimukset ovatkin keskittyneet kouluikäisiin lapsiin tai nuoriin. Lapsen kehitystaso vaikuttaa siihen, millaisena vanhemmat ja vanhemmuus näyttäytyvät ja miten lapset asioita kuvaavat. Tässä tutkimuksessa lapset kuvailivat vanhempiaan ja vanhemmuutta hyvinkin yksinkertaisin sanoin ja kuvattavat ilmiöt heijastavat heidän ikätasolleen tärkeitä ja ymmärrettäviä asioita.

Yhteisvanhemmuus näyttäytyy lapsille perheen yhteenkuuluvuutena, työnjakona sekä toisen vanhemman kunnioittamisena ja kasvatusyhteistyönä. Feinbergin (2003) sekä Hockin ja Mooradianin (2013) mukaan yhteisvanhemmuus rakentuu näistä samoista tekijöistä, mutta kaikki neljä osatekijää ovat erilisiä. Tässä tutkimuksessa kasvatusyhteistyötä ei kuitenkaan näissä kertomuksissa ja piirustuksissa juurikaan esiintynyt vaan se linkittyi yhteen vanhempien väliseen kunnioitukseen. Tämä todennäköisesti johtuu siitä, että vanhemmat eivät kerro lapsille välttämättä syitä toiminnan takana, esimerkiksi koskien käyttäytymisodotuksia. Joskin yhdessä lapsen tuotoksessa pohdittiin sitä, kuka päättöksiä perheessä tekeekään.

Lapset näyttävät arvostavan yhteisvanhemmuuden osatekijöistä erityisesti perheen yhteenkuuluvuutta. Lapset muistelivat yhdessä tehtyjä asioita ja kertoivat toiveitaan yhteisestä ajanvietosta. Tutkimukseni perusteella lapsille tärkeintä on ennen kaikkea yhdessä vietetty aika vanhempiensa kanssa. Yhteisen ajan myötä syntyvät ne muistot, joita lapset kertomuksissaan ja piirustuksissaan mallintavat. Yhteisessä ajassa merkityksellisintä ei ole niinkään se, mitä tehdään vaan että asioita tehdään yhdessä. Yhdessä tehty ruoka voi lapsen silmissä olla yhtä tärkeää kuin huvipuistossa käyntikin. Lapset myös kuvailivat yhteisen ajan

puutetta ja yhteistä aikaa vanhempien ja koko perheen kesken toivottiin useammassa kertomuksessa ja piirustushetkessä. Tämä voi selittyä lapsillekin näkyvänä 24/7-yhteiskuntana, jossa työt tulevat vanhempien mukana myös kotiin tai Covid 19-pandemian seurauksena lisääntyneistä etätöistä. Myös aiemmissa tutkimuksissa vanhemmat kuvailivat kokevansa ajanpuutetta perheen kanssa erityisesti työn takia (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 50).

Työnjako oli myös yksi kuvatuimmista yhteisvanhemmuuden osatekijöistä lasten tuotoksissa. Kotityöt tuntuivat jakaantuvan vanhempien kesken tasaisesti ja tämä voi kertoa siitä, että vanhemmuus on menossa yhä tasa-arvoisempaan suuntaan. Feinbergin (2003, 96) mukaan yhteisvanhemmuus ei itsessään ota kantaa siihen, kuinka tasa-arvoisesti työt jakaantuvat vaan osapuolet itse määrittelevät omat vastuualueensa. Lasten kertoman ja piirtämän mukaan isät osallistuivat kotitöihin sekä lapsen hoivaan ja kasvatukseen yhtä lailla äitien kanssa. Kertomusten ja piirustusten mukaan isät erityisesti osallistuivat ruoanlaittoon ja leikkivät lastensa kanssa. Vanhempien välisestä työnjaosta kertovan Tasa-arvobarometrin 2017 mukaan vanhempien välinen työnjako esimerkiksi kotitöissä on jonkin verran lisääntynyt (Närvi & Salmi 2019), mutta niin kuin Lammi-Taskula ja Salmi (2014, 76) totesivat isät osallistuvat edelleen mieluummin lasten kanssa esimerkiksi leikkimiseen kuin kotitöihin. Tutkimukseni mukaan vanhempien väliselle työnjaolle oli yleensä selkeät ja käytännönläheiset perustelut. Työnjaon kuvailtiin usein johtuvan käytännön syistä, esimerkiksi siitä ettei toisella ollut ajokorttia tai toinen tekee ruokaa sillä välin, kun toinen hakee lapset päiväkodista. Toki jotkin päätökset voivat olla hyvinkin piileviä eikä kaikissa perheissä välttämättä hallitse puhumisen kulttuuri ja lapset jäävät pimentoon siitä, kuinka työnjako perheissä jaetaan.

Vanhempien välinen kunnioitus ja kasvatusyhteistyö näkyy jollain tasolla myös lapselle, mutta se ei korostunut tässä tutkimuksessa. Lapset kuvailivat tätä yhteisvanhemmuuden osaa ennen kaikkea sääntöjen ja ohjeistuksien näkökulmasta. Vanhempien välinen kunnioitus ja kasvatusyhteistyö linkittyvät toisiinsa ja tästä syystä nämä kaksi yhteisvanhemmuuden osatekijää yhdistyivät tässä tutkimuksessa. Lapset ovat harvoin todistamassa ja osallistumassa keskusteluihin

vanhempien välisistä sopimuksista, etenkin hiukan vaativimmassa aiheissa koskien esimerkiksi lapsen koulutusta, joten oletettavasti tämä on yksi syy, miksi nämä osa-alueet eivät tässä tutkimuksessa niin tarkasti tulleet esille.

Tulosten perusteella voidaan kuitenkin olettaa, että perheissä, joissa yhteisvanhemmuus tuntui toimivan, lapset pääsääntöisesti kuvailivat perhettään positiiviseen sävyyn. Lasten kertomuksista ja piirustuksista välittyi lapsen rakkaus vanhempiaan kohtaan ja vanhemmat nähtiin positiivisessa valossa. Sadutus-kertomuksia ja piirustuksia esiteltiin ylpeänä vanhemmille tutkimuksen jälkeen. Lapset kuitenkin ovat tarkkasilmäisiä ja huomaavat esimerkiksi vanhempiensa välisiä ristiriitoja ja kuvailevat myös niitä kertomuksissaan ja piirustuksissaan. Täytyy kuitenkin muistaa, että lapsen hyvinvointi riippuu ennen kaikkea vanhempana olemisen kokonaisuudesta, ei niinkään vanhemman yksittäisistä toimintatavoista (Valkonen 2006, 61). Toimivan yhteisvanhemmuuden on monissa tutkimuksissa katsottu olevan positiivisesti kytköksissä lapsen kasvuun ja kehitykseen, kuten mukautumiskykyyn (mm. Umemura ym. 2015; Parry ym. 2020;), sosioemotionaaliseen kehitykseen (mm. Kwon & Elicker 2012; Umemura ym. 2015), tottelevaisuuteen (mm. Kwon & Elicker 2012), yhteistyökykyyn (mm. Kwon & Elicker 2012; Song & Volling 2015) ja käyttäytymiseen (mm. Song & Volling 2015; Parry ym. 2020), joten ei ole aivan sama millaista vanhemmuutta perheessä toteutetaan.

Tutkimukseni tuo uudenlaista tietoa siitä, millä tavoin vanhemmat ja yhteisvanhemmuus näyttävät varhaiskasvatusikäisille lapsille. Parhaimmillaan varhaiskasvatuksen työntekijät voivat saada lisää tietoa ajankohtaisista vanhemmuuden ilmiöistä ja näin ollen pystyvät ottamaan aiheita puheeksi myös varhaiskasvatuksen arjessa. Aihetta olisi kuitenkin tärkeää tutkia enemmänkin, jota pohdin lisää seuraavassa luvussa.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta (*trustworthiness*) tarkastellaan usein muun muassa uskottavuuden (*credibility*), toistettavuuden (*dependability*), vahvistettavuuden (*conformability*), siirrettävyyden (*transferability*) ja aitouden (*authenticity*) käsitteillä ja luotettavuus on otettava huomioon kaikissa tutkimuksen vaiheissa (Elo ym. 2014, 1). Tutkija analysoi aktiivisesti ja tulkitsee kerättyä aineistoa oman tietonsa varassa ja luo siitä johtopäätöksiä (Puusa 2020). Luotettavuuden tarkastelu on erityisen tärkeää, jos tutkimusta tehdään aineistolähtöisesti (Elo ym. 2014, 2) niin kuin omassa tutkimuksessani olen pääsääntöisesti tehnyt.

Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen tekijät ovat tiedossa ja tutkimuksen kulku on selitetty mahdollisimman tarkasti (Elo ym. 2014, 2). Olen pyrkinyt olemaan läpinäkyvä ja kuvailemaan mahdollisimman tarkasti tutkimukseni etenemistä, jotta lukija pystyisi päättelemään tutkimukseni luotettavuutta. Elo ym. (2014) mukaan on tärkeää, että tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan kaikissa tutkimuksen vaiheissa tutkimuksen valmisteluista, aineiston organisointiin ja tulosten raportointiin. Tutkimustuloksissa olen pyrkinyt muun muassa aineistoesimerkein avaamaan tulosten paikkansapitävyyttä. Myös Elo ja Kyngäs (2008, 112) peräänkuuluttavat sitä, että laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa yksi tärkeimmistä asioista on se, että analyysi ja tulokset ovat pyritty kuvailemaan ja kirjoittamaan auki mahdollisimman tarkasti.

Toistettavuudella puolestaan tarkoitetaan sitä, että tutkimusaineisto on pysyvä ja se voitaisiin toistaa myös eri olosuhteissa (Elo ym. 2014, 2). Laadullisen tutkimuksen tulokset ovat aina tutkimuskohtaisia (Puusa 2020) ja tästä syystä tutkimuksen toistettavuutta voidaan myös kyseenalaistaa. Tutkimukseni aineisto tuhottiin tutkimuksen päätteeksi, joten sitä ei voida myöhemmässä vaiheessa enää analysoida esimerkiksi toisten henkilöiden toimesta. Vanhemmuudesta, erityisesti yhteisvanhemmuudesta, varhaiskasvatusikäisten lasten näkökulmasta ei juurikaan ole aiempaa tutkimusta, joten tutkimuksen tuloksia on vaikea vertailla myöskään aiempiin tutkimustuloksiin, kuinka yhteneväisiä tai eroavaisia ne ovat. Tutkimuksen lähtökohtana oli narratiivinen tutkimusote, joka näkee jokaisen tarinankertojan ja tarinan ainutlaatuisena ja yhtä arvokkaana. Se,

että tutkimukseni ei ehkä ole toistettavissa ei kuitenkaan merkitse sitä, eivätkö tutkimukseni tulokset ole kuitenkin oikeita.

Vahvistettavuudella tarkoitetaan tutkimuksen objektiivisuutta (Elo ym. 2014, 2). Itse olen pyrkinyt katsomaan ja tulkitsemaan aineistoa mahdollisimman objektiivisesti ja olen edennyt aineiston analyysissä ja tutkimuksen raportoinnissa aineisto edellä. Toki oma näkökulma väistämättäkin vaikuttaa jonkin verran analyysiin ja tutkimuksen tuloksiin. Mahdollisimman tarkalla raportoinnilla olen kuitenkin tuonut esille tekemiäni valintoja.

Siirrettävyydellä puolestaan viitataan siihen, että tuloksia voidaan yleistää ja siirtää toisiin ympäristöihin ja ryhmiin (Elo ym. 2014, 2). Tutkimukseni otos on hyvin pieni, joten voidaankin olettaa, että tutkimukseni tuloksia ei voida yleistää. Ne ovat jokaisen henkilökohtaisia ajatuksia tutkittavasta ilmiöstä. Jokainen lapsi on yksilö, joka näkee ympäristönsä ja siihen kuuluvat vanhempansa omasta näkökulmastaan käsin. Lasten kanssa tutkimusta tehdessä täytyy aina myös ottaa huomioon tutkimuksen todenperäisyys. Onko kerrotut tarinat totta vai värityvätkö ne mielikuvituksella. Toisenlaisessa ympäristössä ja toisenlaisten tutkittavien kanssa tulokset voisivat olla hyvinkin erilaiset. Tutkijana myös minulla on oma objektiivinen näkemykseni ja tulkintani aineistosta. Olen kuitenkin pyrkinyt avaamaan näitä analyysissä tekemiäni ratkaisuja mahdollisimman tarkasti.

Olen käyttänyt aineiston tuottamisessa kolmea eri tapaa (sadutus-kertomukset, piirtäminen ja piirustuksien kertomukset), jotta tutkimusaineisto olisi mahdollisimman laaja ja luotettava. Useiden eri menetelmien käyttöä yhdessä aineistossa kutsutaan triangulaatioksi (Ravitch & Carl 2021, 174) ja tässä tutkimuksessa on nimenomaan kyse aineistotriangulaatiosta. Usean aineistonkeruumenetelmän käyttö antaa useimmiten laajemman näkökulman ja useampia vastauksia tutkimuskysymyksiin (Ravitch & Carl 2021, 174). Tutkimukseni aineistossa esiintyneet ilmiöt ovat tulleet esille useaan otteeseen eri tutkittavien kertomuksissa ja piirustuksissa. Aineiston tuottamisen menetelmät ovat valikoitu myös tutkimuksen kohde edellä. Koska tutkimukseni on kiinnostunut lasten näkökulmasta, on tutkimusaineiston tuottamiseen valikoituneet lapsille luontaisia toimintatapoja, kuten kertomista ja piirtämistä.

Tutkimukseni tulokset antavat viitteitä siitä, että suomalaisissa perheissä vanhemmuus voi näyttäytyä hyvinkin tasa-arvoisena ja yhteisvanhemmuuden eri osa-alueet ovat nähtävissä perheissä myös lasten näkökulmasta. Lapset nähdään perheissä aktiivisina toimijoina ja heidät otetaan jonkin verran mukaan esimerkiksi perheen yhteisiin päätöksiin. Jäin kuitenkin pohtimaan tutkimuksen ulkopuolelle jääneitä perheitä, jotka kieltäytyivät osallistumasta tutkimukseeni. Ovatko nämä perheet niitä perheitä, joissa yhteisvanhemmuus ei välttämättä toteudukaan? Onko näissä perheissä sukupuoliroolit niin sanotusti perinteisemmät ja tästä syystä he jo lähtökohtaisesti halusivat jäädä tutkimukseni ulkopuolelle? Mikä sai osan perheistä kieltäytymään tutkimuksesta, vaikka lapsi olisi ollut kiinnostunut tutkimukseen osallistumisesta?

Tässä tutkimuksessa perheet olivat pääsääntöisesti suomalaisia ydinperheitä, joskin muutama lapsi oli myös eroperheestä. Mukana oli kantasuomalaisen perheiden lisäksi myös muutama monikulttuurinen perhe. Tutkimuksessani ei kuitenkaan ollut esimerkiksi yhtään sateenkaariperhettä ja monikulttuuriset perheetkin edustivat pääsääntöisesti länsimaista kulttuuria. Jokisen ja Mikatsin (2018, 53) mukaan on tavanomaista, että tutkimuksiin hakeutuu nimenomaan suomalaisia ydinperheitä, koska he jostain syystä suostuvat tutkimuksiin paremmin. Vanhemmuus ja perhe ovat usein kytköksissä kulttuuriin, joten olisi tärkeää tutkia laajemminkin erilaisista lähtökohdista tulleita vanhempia ja perheitä. Suomalaiset perheiden voidaan katsoa olevan nykyään yhä monimuotoisempia, joten olisi tärkeää saada tietoa kaikenlaisista vanhemmista ja perheistä.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia laajemmin miltä yhteisvanhemmuus näyttäytyy lapsille. Miten lapset esimerkiksi näkevät ja kokevat yhteisvanhemmuuden eri osa-alueet? Yhteisvanhemmuuden vaikutuksia lapsiin olisi myös hyvä tutkia laajemmin erityisesti suomalaisesta kontekstista. Millainen merkitys toimivalla tai toimimattomalla yhteisvanhemmuudella on vanhempiin, vanhemmuuteen ja heidän kauttansa myös lapsiin? Kansainvälistä tutkimusta aiheesta jo jonkin verran löytyykin ja tällä hetkellä on käynnissä myös suomalainen Coba Globa-hanke, joka todennäköisesti tulee vastaamaan vielä moniin

kysymyksiin yhteisvanhemmuudesta tulevaisuudessa ja kehittämään esimerkiksi erilaisia yhteisvanhemmuuden interventioita. Toivon mukaan yhteisvanhemmuuden käsite tulee tutuksi jokaiselle vanhemmalle, niin teoriatiedossa kuin käytännössäkin, koska lapsen hyvinvoinnin kannalta sen voidaan katsoa olevan hyvinkin merkittävä vanhemmuuden toteuttamistapa.

LÄHTEET

- Abebe, T. & Bessell, S. (2014). Advancing ethical research with children: Critical reflections on ethical guide-lines. *Children's Geographies* 12(1), 126–133.
- Alanen, L. (2009). Johdatus lapsuuden tutkimukseen. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*, 9–30.
- Alanko, A. & Juutinen, J. (2019). Eettisten jälkien jäljillä – tutkimusvälineiden ja -tilojen toimijaverkostoteoreettinen luenta. Teoksessa N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) *Tutkimuseettisestä sääntelystä elettyyn kohtaamiseen. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka II*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 218, Tiede, 173–185.
- Attila, H., Pietiläinen, M., Keski-Petäjä, M., Hokka, P. & Nieminen, M. (2018). *Tasa-arvoarometri 2017*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 8/2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Choi, J-K. & Becher, E. H. (2018). Supportive Coparenting, Parenting Stress, Harsh Parenting, and Child Behavior Problems in Nonmarital Families. *Family Process* 58(3), 404–417.
- Choi, J-K., Wang, D., Reddish, L. & Brand, G. (2019). Efficacy of Co-Parenting for Successful Kids: A Longitudinal Pilot Investigation. *Journal of Divorce & Remarriage* 60(8), 630–644.
- Clark, C. D. (2010). *In a younger voice: Doing child-centered qualitative research*. New York: Oxford University Press. E-kirja.
- Dockett, S. & Perry, B. (2011). Researching with Young Children: Seeking Assent. *Child Indicators Research* 4(2), 231–247.
- Dockett, S., Einarsdóttir, J. & Perry, B. (2012). Young children's decisions about research participation: opting out. *International Journal of Early Years Education* 20(3), 244–256.
- Dockett, S., Perry, B. & Kearney, E. (2012). Promoting children's informed assent in research participation. *International Journal of Qualitative Studies in Education* 26(7), 1–27.

- Don, B. P., Biehle, S. N. & Mickelson, K. D. (2013). Feeling like part of a team: Perceived parenting agreement among first-time parents. *Journal of Social and Personal Relationships* 30(8), 1121-1137.
- Einarsdóttir, J., Dockett, S. & Perry, B. (2009). Making meaning: Children's perspectives expressed through drawings. *Early Child Development and Care* 179(2), 217-232.
- Elo, S. & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62(1), 107-115.
- Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K. & Kyngäs, H. (2014). Qualitative Content Analysis: A Focus on Trustworthiness. *SAGE Open*, 4(1), 1-10.
- Feinberg, M. E. (2003). The Internal Structure and Ecological Context of Coparenting: A Framework for Research and Intervention. *Parenting* 3(2), 95-131.
- Feinberg, M. E., Kan, M. L. & Hetherington, E. M. (2007). The Longitudinal Influence of Coparenting Conflict on Parental Negativity and Adolescent Maladjustment. *Journal of Marriage and Family* 69(3), 687-702.
- Ganesh, T. G. (2011). Children-Produced Drawings: An Interpretive and Analytic Tool for Researchers. Teoksessa E. Margolis & L. Pauwels (toim.) *The SAGE Handbook of Visual Research Methods*. SAGE Publications, Inc. E-kirja, 214-240.
- Gibson, J. E. (2012). Interviews and Focus Groups With Children: Methods That Match Children's Developing Competencies. *Journal of Family Theory & Review* 4(2), 148-159.
- Harrison, L. J. (2015). Using Children's Drawings as a Source of Data in Research. Teoksessa O. N. Saracho (toim.) *Handbook of Research Methods in Early Childhood Education. Review of research methodologies. Volume II*. Charlotte, NC: Information Age Publishing. E-kirja, 433-471.
- Heath, S., Brooks, R., Cleaver, E. & Ireland, E. (2009). Visual Methods. Teoksessa S. Heath, R. Brooks, E. Cleaver & E. Ireland. *Researching Young People's Lives*. London: SAGE. E-kirja, 116-131.

- Heikkinen, H. L. T. (2018). Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus. E-kirja.
- Hietanen, P., Keinonen, V. & Kettunen, M. (2019). *Yhteistyövanhemmuus. Yhteistyövanhemmuuden käsikirja*. Ensi- ja turvakotien liitto. Ensi- ja turvakotien liiton käsikirja, 4.
- Hock, R. M. & Mooradian, J. K. (2013). Defining coparenting for social work practice: a critical interpretive synthesis. *Journal of Family Social Work* 16 (4), 314–331.
- Jokinen, K. & Mikats, J. (2018). Lähisuhteet lasten arjessa. Teoksessa P. Eerola & H. Pirskanen (toim.) *Perhe ja tunteet*. Helsinki: Gaudeamus, 49–65.
- Jokinen, K., Malinen, K., Pirskanen, H., Moilanen, S., Rautakorpi, S., Harju-Veijola, M., Notko, M. & Kuronen, M. (2013). Lapset kertovat perheestä – mitä kuulemme? Teoksessa J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) *Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen*. Helsinki: Gaudeamus, 175–197.
- Kangas, E. (2020). Isät, työelämä ja tasa-arvo: miesten tasa-arvoisen vanhemmuuden edistäminen organisaatioissa. Teoksessa Heikkinen, S., Jyrkinen, M., Lämsä, A-M., Niemistö, C. (toim.) *Yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti kestävä työelämä: tasa-arvoa tutkimassa ja toteuttamassa*. Forskningsrapporter från Svenska handelshögskolan, 77. Helsinki: Svenska handelshögskolan, 74–80.
- Karlsson, L. (2010). Lapsinäkökulmainen tutkimus ja aineiston tuottaminen. Teoksessa K. P. Kallio, A. Ritala-Koskinen & N. Rutanen (toim.) *Missä lapsuutta tehdään? Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja* 105, 121–141.
- Karlsson, L. (2012). Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa L. Karlsson & R. Karimäki (toim.) *Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 17–63.

- Karlsson, L. (2014). *Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Karlsson, L. & Karimäki, R. (toim.) (2012). *Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Karlsson, L. & Riihelä, M. (2012). Sadutusmenetelmä – kohtaamista ja aineiston tuottamista. Teoksessa L. Karlsson & R. Karimäki (toim.) *Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 169–195.
- Kerry-Moran, K. J. & Aerila, J.-A. (2019). Introduction: The Strength of Stories. Teoksessa K. J. Kerry-Moran & J.-A. Aerila (toim.) *Story in Children's Lives: Contributions of the Narrative Mode to Early Childhood Development, Literacy and Learning*. Cham, Switzerland: Springer. E-kirja, 1–8.
- Kielitoimiston sanakirja. (2022). *Vanhemmuus*. Haettu 4.12.2022 osoitteesta <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/Vanhemmuus>
- Kiilakoski, T. & Rautio, P. (2015). Viivojen jäljet. Piirtäminen aineiston tuottamisen menetelmänä. Teoksessa M. Mustola, A.-V. Kärjä, M. L. Böök & J. Mykkänen (toim.) *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 170, Tiede, 77–88.
- Kinnunen, S. (2015a). *How are you? – The narrative in-between spaces in young children's daily lives*. Väitöskirja. Oulun yliopisto.
- Kinnunen, S. (2015b). Kato papukaija! Spontaanit piirustushetket lapsen ja tutkijan kohtaamisen ja tiedonrakentumisen tilana. Teoksessa M. Mustola, A.-V. Kärjä, M. L. Böök & J. Mykkänen (toim.) *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 170, Tiede, 35–45.
- Kinnunen, S. & Einarsdóttir, J. (2013). Feeling, Wondering, Sharing and Constructing Life: Aesthetic Experience and Life Changes in Young Children's Drawing Stories. *International Journal of Early Childhood* 45(3), 359–385.

- Kwon, K-A. & Elicker, J. G. (2012). The Role of Mothers' and Fathers' Parental Control and Coparenting in Toddlers' Compliance. *Early Education and Development* 23(5), 748-765.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. (2010). Päiväkoti ja koti lapsen paikkana. Teoksessa K. P. Kallio, A. Ritala-Koskinen & N. Rutanen (toim.) *Missä lapsuutta tehdään?* Nuorisotutkimusverkoston/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 105, 197-212.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. (2014.) Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen lapsiperheissä. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*, 72-81.
- Le, Y., McDaniel, B. T., Leavitt, C. E. & Feinberg, M. E. (2016). Longitudinal Associations Between Relationship Quality and Coparenting Across the Transition to Parenthood: A Dyadic Perspective. *Journal of Family Psychology* 30(8), 918-926.
- Lyon, P. (2020). Using Drawing in Visual Research: Materializing the Invisible. Teoksessa L. Pauwels & D. Mannay (toim.) *The SAGE Handbook of Visual Research Methods* (Second ed.). SAGE Publications, Inc. E-kirja, 297-308.
- Morrill, M. I., Hines D. A., Mahmood, S. & Córdova, J. V. (2010). Pathways Between Marriage and Parenting for Wives and Husbands: The Role of Coparenting. *Family Process* 49(1), 59-73.
- Mustola, M., Kärjä, A-V., Böök, M. L. & Mykkänen, J. (2015). Johdanto. Teoksessa M. Mustola, A-V. Kärjä, M. L. Böök & J. Mykkänen (toim.) *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 170, Tiede, 11-20.
- Mykkänen, J. & Aalto, I. (2010). Uusia avauksia. Teoksessa J. Mykkänen & I. Aalto (toim.) *Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 34, 77-80.
- Nieminen, L. (2010). Lasten ja nuorten tutkimus: oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.)

- (2010). *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusseuran / Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 208, 25–42.
- Nieminen, L. (2015). *Perus- ja ihmisoikeudet ja perhe*. Helsinki: Talentum. E-kirja.
- Norozi, S. A. & Moen, T. (2016). Research with Children. *Mediterranean Journal of Social Sciences* 7(3), 397–403.
- Närvi, J. & Salmi, M. (2019). Kotitöiden ja yhteisten kulujen jakaminen tyytyväisyyden tai ristiriitojen lähteenä parisuhteissa. Teoksessa M. Teräsaho & J. Närvi (toim.) *Näkökulmia sukupuolten tasa-arvoon – Analyyyseja tasa-arvobarometrasta 2017*. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos (THL). Raportti 6/2019. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 101–135.
- Olli, J. (2019). Pienten ja muuten kuin sanoilla kommunikoivien lasten oma suostumus eli hyväksyntä havainnointi- tai videointitutkimukseen osallistumiseen. Teoksessa N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) *Tutkimuseettisestä sääntelystä elettyyn kohtaamiseen. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka II*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 218, Tiede, 105–121.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatusuunnitelman perusteet*. Määräykset ja ohjeet 2022:2a. Opetushallitus: Helsinki.
- Paananen, R. & Gissler, M. (2014). Hyvinvointi ulottuu yli sukupolvien. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 208–214.
- Parry, L. Q., Davies, P. T., Sturge-Apple, M. L. & Coe, J. L. (2020). Coparental discord and children's behavior problems: Children's negative family representations as an explanatory mechanism. *Journal of Family Psychology*, Vol 34(5), 523–533.
- Pennanen, L. (2015). Lapsen toimijuuden tarkastelua visuaalisen aineiston avulla. Teoksessa M. Mustola, A-V. Kärjä, M. L. Böök & J. Mykkänen (toim.) *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 170, Tiede, 105–118.

- Polojärvi, A. & Nurminen, K. (2018). *Yhteistyövanhemmuus lapsen näkökulmasta*.
Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja.
- Ranta, M., Böök, M. L., Paloniemi, S. & Rönkä, A. (2022). "Equally, but in our own way": First-time parents' prenatal expectation of coparenting. *Journal of Family Studies, Early Online*.
- Ravitch, S.M. & Carl, N.M. (2021). *Qualitative Research. 2021*. SAGE: Thousand Oaks.
- Rech, L. (2018). "Now We All Look Like Rapunzels": Drawing in a Kindergarten Writing Journal. Teoksessa C. M. Schulte & C. M. Thompson (toim.) *Communities of practice: art, play, and aesthetics in early childhood*. Cham, Switzerland: Springer, 39-59.
- Riihelä, M. (2012). Kertominen on lapselle sanallista leikkiä. Teoksessa L. Karlsson & R. Karimäki (toim.) *Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 197-233.
- Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (2019). Lasten ja nuorten tutkimusetiikan muuttuvat kentät. Teoksessa N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) *Tutkimuseettisestä sääntelystä elettyyn kohtaamiseen. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka II. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 218, Tiede, 7-31*.
- Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. (2014). Työn ja perheen yhteensovittaminen hyvinvoinnin tekijänä. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 38-51*.
- Song, J-H. & Volling, B. L. (2015). Coparenting and Children's Temperament Predict Firstborns' Cooperation in the Care of and Infant Sibling. *Journal of Family Psychology 29(1)*, 130-135.
- Sorsa, T. & Rotkirch, A. (2020). *Työ ja perhe ne yhteen soppii? Vanhemmuuden ja työn yhteensovittaminen suomalaisissa lapsiperheissä. Perhebarometri 2020*. Helsinki: Väestöliitto ry/Väestöntutkimuslaitos.

- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2020). *Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020-2023*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:35. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2022). *Perhevapaauudistus astuu voimaan elokuussa 2022*. Tiedote 13.1.2022. Haettu 15.5.2022 osoitteesta <https://stm.fi/-/perhevapaauudistus-astuu-voimaan-elokuussa-2022>
- Suomen perustuslaki*. (731/1999). Haettu 7.4.2021 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Takeishi, Y., Nakamura, Y., Yoshida, M., Kawajiri, M., Atogami, F. & Yoshizawa, T. (2021). Associations between Coparenting Relationships and Maternal Depressive Symptoms and Negative Bonding to Infant. *Healthcare* 9(4): 375.
- Terävä, J. & Böök, M. L. (2018). Tunteita ja tarinoita lapsiperheen arjesta. Teoksessa P. Eerola & H. Pirskanen (toim.) *Perhe ja tunteet*. Helsinki: Gaudeamus, 89–107.
- Terävä, J. & Böök, M. L. (2019). Yhteistyövanhemmuus eron jälkeen – mitä, miksi ja miten? Teoksessa P. Hietanen, V. Keinonen & M. Kettunen (toim.) *Yhteistyövanhemmuus. Yhteistyövanhemmuuden käsikirja*. Ensi- ja turvakotienliiton käsikirja 4, 11–19.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Haettu 7.4.2021 osoitteesta <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Haettu 7.4.2021 osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Umemura, T., Christopher, C., Mann, T., Jacobvitz, D. & Hazen, N. (2015). Coparenting Problems with Toddlers Predict Children's Symptoms of

Psychological Problems at Age 7. *Child Psychiatry & Human Development* 46(6), 981–996.

Valkonen, L. (2006). *Millainen on hyvä äiti tai isä? Viides- ja kuudesluokkalaisten lasten vanhemmuuskäsitykset*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Varhaiskasvatustililaki. (540/2018). Haettu 8.3.2021 osoitteesta:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Vehkalahti, K., Rutanen, N. Lagström, H. & Pösö, T. (2010). Kohti eettisesti kestävää lasten tutkimusta. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) (2010). *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusseuran /Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 208, 10–23.

Viljamaa, E. (2012). *Lasten tiedon äärellä. Äidin ja lasten kerronnallisia kohtaamisia kotona*. Väitöskirja. Oulun yliopisto.

Viljamaa, E. & Kinnunen, S. (2019). Äidit tutkijoina omien lasten parissa – ihmettelyä, hämmennystä ja iloa. Teoksessa N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) *Tutkimuseettisestä sääntelystä elettyyn kohtaamiseen. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka II*. Nuorisotutkimusverkoston / Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 218, Tiede, 186–205.

Wright, S. (2010). *Understanding Creativity in Early Childhood: Meaning-Making and Children's Drawings*. London: SAGE. E-kirja.

Yleissopimus lapsen oikeuksista. (60/1991). Haettu 8.3.2021 osoitteesta:

https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Yu, Y. & Xiao, Y. (2021). Coparenting Alleviated the Effect of Psychological Distress on Parental Psychological Flexibility. *Frontiers in Psychology* 12: 646380.

LIITTEET

Liite 1. Hakuilmoitus tutkittavista

Hei Sinä 4–6-vuotiaan lapsen huoltaja!

Opiskelen Jyväskylän yliopistossa kasvatustieteen maisteriksi varhaiskasvatuksen koulutusohjelmassa. Teen pro gradu -tutkielmaa aiheesta ”Yhteisvanhemmuus lapsen näkökulmasta”. Etsin tutkimukseeni halukkaita 4–6-vuotiaita lapsia. Aineistonkeruu tapahtuu touko-elokuussa 2021.

Tutkimukseni aineistonkeruu perustuu kahdenkeskiseen leikilliseen tuokioon turvallisessa ja tutussa päiväkotiympäristössä, jossa pyydän lastanne piirtämään ja kertomaan pienen tarinan aiheena ”Minun vanhempani”. Lapsenne alkuperäiset tuotokset (piirustukset ja kertomukset) saatte itsellenne. Minun käyttöni jäävät ainoastaan kopiot analysoidakseni ja raportoidakseni tuloksia. Lisäksi nauhoitan lapsenne puhetta piirtämisen aikana. Tutkimusraportissa voidaan käyttää suoria sitaatteja ja lasten piirustuksia. Lapsenne tuottama aineisto pseudonymisoidaan eli lapsestanne käytetään koodinimeä eikä lapsenne ole niistä tunnistettavissa missään vaiheessa tutkimusta. Tutkimuksessa toteutetaan tieteellisten käytäntöjen mukaisia eettisiä pelisääntöjä. Voitte keskeyttää tutkimukseen osallistumisen missä vaiheessa tutkimusta tahansa. Valmis pro gradu -tutkielmani julkaistaan Jyväskylän yliopiston JYX-julkaisuarkistossa.

Kyselin nyt alustavasti lapsenne kiinnostusta osallistua tutkimukseeni. Tarvitsen tutkimukseeni 12–24 osallistujaa. Jos vapaaehtoisia löytyy enemmän, valitsen tutkimuksesta kiinnostuneista lopulliset osallistujat satunnaisotannalla. Toivon, että keskustellette tutkimuksestani lapsenne kanssa yhdessä kotona ja palautatte alla olevan lomakkeen, jossa tiedustelen alustavaa suostumustanne tutkimukseen. Tulen pyytämään lopullisilta tutkimuksiin osallistuvilta lapsilta ja heidän huoltajiltaan vielä tarkemmat suostumus- ja tietosuojaluvat.

Lisätietoja tutkimuksesta saatte sähköpostitse: minna.m.mannermaa@student.jyu.fi

Ystävällisin terveisin,

Minna Mannermaa

Pyydän palauttamaan alla olevan lomakkeen viim. 21.5.2021 mennessä takaisin päiväkotiin, kiitos!

Lapsen nimi

- Lapseni on kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen.
- Lapseni ei ole kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen.

Huoltajan allekirjoitus

Huoltajan allekirjoitus

Liite 2. Analyysin eteneminen alateemoista pääteemoihin ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä

Aineistoesimerkki	Alateema	Yläteema	Pääteema
"Isi on kiltti." (Omppu 5v.)	Isän sisäiset ominaisuudet: luonne, mielenkiinnonkohteet ammatti	Isän ominaisuudet	Vanhempien ominaisuudet
"Isillä on juoksukengät." (Siili 4v.)	Isän ulkoiset ominaisuudet: ulkonäkö		
"Äiti on kiltti." (Omppu 5v.)	Äidin sisäiset ominaisuudet: luonne, mielenkiinnonkohteet ammatti	Äidin ominaisuudet	
"Äidillä on oranssi tukka." (Aurora 5v.)	Äidin ulkoiset ominaisuudet: ulkonäkö		
"Isi aina voimistelee, se aina tekee temppuja ja seisoo pelkillä jaloilla." (Omppu 5v.)	Isälle ominaiset tavat toimia	Isän toiminta	Vanhempien toiminta
"Kotona isä alkoi tehdä meille ruokaa ja sitten jälkiruuaksi oli tullut myös jäätelöä, mehujäitä. (Ella 5v.)	Kotityöt isän tekemänä		
"Sitten ku isäpuoli vaihtoi mun vaipat, se ei ollu ikinä vaihtanu vaippoja." (Aurora 5v.)	Isän lapsen liittyvät toiminnot, esim. perushoito		
"Sitte äiti aina ripustaa tauluja" (Ninja 6v.)	Äidille ominaiset tavat toimia	Äidin toiminta	
"Mun äitini tekee vaan pannukakkuja niin se on paras kokki." (Aleksander 4v.)	Kotityöt äidin tekemänä		
"Äiti meni katsomaan ulos, mitä pojat teki." (Lloyd 5v.)	Äidin lapsen liittyvät toiminnot, esim. perushoito	Vanhempien yhteinen toiminta	
"Äiti ja isä kattoo uutisia. Ne kattoo aina ihmisiä ja sitten ne tekee töitä." (Ninja 6v.)	Vanhemmille ominainen tapa toimia		
"Äiti ja isä tekee vaan töitä." (Ninja 6v.)	Työnteko		
"Äiti ja isä on viemässä metalleja sillä välin ros kiin." (Alsi 4v.)	Kotityöt yhdessä		
"Ne siivoo meidän päät [suihkussa], isä pyyhkisi siskon ja äiti pyyhkisi mua." (Selmi 4v.)	Lapsen liittyvät toiminnot yhdessä, esim. perushoito		
"Äiti ja isä meni yläkertaan [nukkumaan]." (Siili 4v.)	Vanhempien yhteinen toiminta		
"Niille [vanhemmille] tuli aina välillä riita." (Omppu 5v.)	Vanhempien riitely		
"Aina ku me riehutaan, isi tulee saanoon "ei saa riehua"." (Aurora 5v.)	Isä sääntöjen asettajana	Isän asettamat säännöt ja ohjeistukset	Säännöt ja ohjeistukset
"Äiti laittaa aina kellon soimaan, ku me saadaan pelata." (Ninja 6v.)	Äiti sääntöjen asettajana	Äidin asettamat säännöt ja ohjeistukset	
"Äiti ja isi pyytää siivoamaan." (Omppu 5v.)	Vanhemmat yhdessä sääntöjen asettajana	Vanhempien yhteisesti asettamat säännöt ja ohjeistukset	

<p>"Välillä myöskin on semmonen päivä, että me tehdään kyllä-päivä. Äiti ja isi sanoo kaikkeen "joo" ja me keksitään säännöt eka. Me keksittiin semmoset säännöt, että ei saa tehdä mitään vaarallista eikä saa ostaa mitään sellaista, mihin ei oo tarpeeksi rahaa" (Ruusu 5v.)</p>	<p>Perhe yhdessä sääntöjen asettajana</p>	<p>Perheen yhteisesti luodut säännöt ja ohjeistukset</p>	<p>Perheen yhteinen toiminta</p>
<p>"Sitten me mennään aina kauppaan (yhdessä)." (Ninja 6v.)</p>	<p>Kotityöt perheenä yhdessä: ruoanlaitto, siivous, kaupassa käynti..</p>	<p>Perheen yhteinen toiminta arjessa</p>	
<p>"Me ollaan (yhdessä) käyty saunassa." (Ninja 6v.)</p>	<p>Perheen yhteiset arkiset puuhat</p>		
<p>"Iltaisin me tehdään isän kanssa majoja ja aamulla myös. Äiti usein kehuu (niitä majoja). Äiti ihastelee kanssa (majoja). – Äidin ja isän huoneessa oli maja, jossa me leikittiin ihmishirviöleikkiä. Me oltiin ihmisiä ja sinne tuli näkymätön hirviö leikisti." (Siili 4v.)</p>	<p>Leikkiminen ja ulkoilu</p>		
<p>"Me välillä ku ollaan kiltisti mennään ostamaan jäsit ja silloin ku me mennään koko perhe kiipeilypuistoon "isoveljet" on skuuttiparkissa. (Aurora 5v.)</p>	<p>Erikoistilanteet arjessa, esim. rannalla käynti tai jäätelön syöminen</p>	<p>Perheen yhteinen toiminta erikoistilanteissa</p>	
<p>"Äiti ja isi meni uima-altaalle. Ne hyppäs suoraan uima-altaaseen ja äiti otti minut sinne uima-altaaseen." (Aada 4v.)</p>	<p>Lomat ja matkat</p>		

Liite 3. Analyysin eteneminen alateemoista pääteemoihin toisessa tutkimuskysymyksessä

AINEISTOESI-MERKKI	ALATEEMA	YLÄTEEMA	PÄÄTEEMA
"Äiti ja isä on käynyt uimassa merenrannassa ja meidätkin ottanut mukaan. Me ollaan myös käyty Muumimaailmassa kesällä." (Alsi 4v.)	Yhteinen aika	Yhteinen aika	Perheen yhteenkuuluvuus
"Mä tykkään leikkiä mun äitin ja isän kaa, mutta ne ei tuu koskaan leikkiin" (Aleksander 4v.)	Yhteisen ajan puute		
"Kotona usein me syödään ja usein mä oon saanut kattoa Ryhmö Hauta ja leikkiä junaradalla ja autoradalla. Äiti ja isi laittaa ruokaa." (Siili 4v.)	Yhteinen toiminta arjessa	Yhteinen toiminta	
"Kun isä lähti purjeverneellä ja koko perhe tuli mukaan. Ne näki kartalta, että ne meni Englantiin asti. Ne muutti Tokioon ja näki siellä siistejä autoja. Ihan niinku ralliautoja." (Lloyd 5v.)	Yhteinen toiminta erikoistilanteissa		
"Aika välillä on tullut äitille ja isille riita." (Ruusu 5v.)	Perheen sisäiset ristiriidat	Perheen sisäiset ristiriidat	

"Mun äitini tekee vaan pannukakkuja niin se on paras kokki. Mun iskäni tekee vaan oikeeta ruokaa ja ei anna ikinä jälkiruokaa, mut äiti antaa"	Ruoanlaitto ja leivonta	Kotityöt	Työnjako
"Äiti ja iskä on viemässä metalleja sillä välin roskiin (kun me olemme ulkoilemassa mummon kanssa)" (Alsi 4v.)	Roskien vienti		
"Äiti käy välillä kaupassa." (Aurora 5v.)	Kaupassa käynti		
"Äiti ja iskä tiskaa." (Aleksander 4v.)	Siivoaminen ym.		
"Mä leikin yleensä isin kanssa, kun äiti ei pysy mun perässä. Isillä on juoksukengät niin se pysyy perässä. Äitillä ei ole juoksukengä." (Siili 4 v.)	Leikkiminen	Hoiva ja huolenpito	
"Sitten ku isäpuoli vaihtoi mun vaipat, se ei ollu ikinä vaihtanu vaippoja." (Aurora 5v.)	Perushoito		
"Ne meni äkkiä ja ottivat vauvan (pois pahikselta)." (Alina 5v.)	Huolenpito		
"Ne siivoo meidän päät [suihkussa], iskä pyyhkisi siskon ja äiti	Hygieniasta huolehtiminen		

pyyhkisi mua.” (Selmi 4v.)			
”Iskä on sillä välin tekemässä ruokaa, kun me ollaan äitin kanssa ulkona.” (Alsi 4v.)		Työnjaosta sopiminen	
”Sitten äiti laittaa aina kellon soimaan, ku me saadaan pelata.” (Ninja 6v.)	Äidin asettamat säännöt ja ohjeistukset	Säännöt ja ohjeistukset	Vanhempien välinen kunnioitus ja kasvatusyhteistyö
”Kun iskä on tekemässä ruokaa niin me ei saada riehua keittiössä ettei iskä kompastu. Aina ku me riehutaan, isi tulee sanoon ”ei saa riehua!”” (Aurora 5v.)	Isän asettamat säännöt ja ohjeistukset		
”Äiti ja isi pyytää siivoamaan.” (Omppu 5v.)	Vanhempien yhteiset säännöt ja ohjeistukset		
Ninja 6v.: Sitten äiti laittaa aina kellon soimaan, ku me saadaan pelata. Minna: Laittaaks iskä kellon soimaan, ku te saatte pelata vai pelkästään äiti? N: Äiti. M: Äiti vaan? Antaako iskä pelata teidän niin pitkään ku te halutte? N: Joo.	Ristiriidat säännöissä ja ohjeistuksissa		
”Ne (vanhemmat) pyytää mua aina siivoamaan” (Omppu 5v.)		Käyttäytymisodotukset (lapselle)	

Liite 4. Tutkimusprosessi kuvina

